BARTHOLOMAEI CAMERARII BENEUENTANI, DE PURGATORIO IGNE DIALOGI DUO

Bartolomeo Camerario

Digitized by Google

BARTHOLOMAEI CAMERARII BENEVENTANI, DE PVRGATORIO IGNE DIALOGI DVO.



Romæ apud Antonium Bladum Impreſſorem Cameralem Anno M. D. LVII.

Capuccinorum + Romæ.

68.13.D.74

AD SANCTISSIMVM PAVLVM QVARTVM PONT. MAX.

SOLENT pleriq; eam ob cauſam magnis uiris libros dedicare, quos longa meditatione excuderint, ut potentes fautores uigiliarum habeant ſuarum. Quod quidem ſi mihi quoq; ſpectandum ſit, quiſnam te hoc tempore potétior? qui non ſolum maiorum tuorum gloria, ſplendoreq́; domeſtico tantorum Principum, Ducum, Marchionum, Comitum, cæterorumq́; ſtrenuiſſimorum equeſtris ordinis uirorum domus tuæ Carafæ ſplendes; uerũ etiam utriuſq; clauis poteſtatem retinens, & parcere ſubiectis ſoles, & impios, ac ſuperbos, qui à te Chriſti Vicario deficere auſi ſunt, iam incipis debellare. Sunt etiam, qui lucubrationes ſuas uiris excellenti doctrina præditis eo conſilio dedicent, ut illorum nomen, & auctoritas eas illuſtret, atq; commendet: si cuiuſquam autem animus ea re impellitur, non'ne meus etiam debet commoueri? cum tu is ſis, cui neq; rerum ſcientia, neque uerborum copia in ullo linguarum genere deeſt: ut tam in rebus, q̃ in uerbis libello huic magnum ex te ornamentum poſſit accedere. Alij uero huiuſmodi muneribus, hominibus de ſe bene meritis gratum ſuum animum uolunt declarare: quos ſi ego imitari uelim, quis eſt, cui plus, q̃ tibi debeam? cuius in familiam tanta cum benignitate aſcitus ſum, tantiſq́; laudibus, tum ore tuo enarratis, tum ſcriptis etiam ornatus; ut gentes omnes, de quibus iudicandi penes te ius eſt, & poteſtas, nunc eorum, qui in me iniuſtè debacchati ſunt, iniquitatem apertiſſime cognoſcant. Quare maiorem in modum à te peto; ut libellum hunc

eo ipſo tempore conſcriptum, quo hæc ſedes multis calamitatibus à Domino affligebatur, ut uidelicet mentes noſtras purgaret, & patientiæ periculum faceret: quo quidem tempore & iuri ſummis uigilijs operam dare, & ad Theologiæ ſtudia incumbere, ut mandata tua exequi poſſem ſic cogebar; ut neq; dormiendi locus noctis tempore mihi relinqueretur, neq; à diluculo ad mediam noctem uſq; militum, lanionum, piſtorum, molitorum, mulionumq; ſtrepitus ipſis etiam ſexaginta diebus, per quos febri continua laboraui uel momento effugere poſſem; nunc uero nomini tuo Sanctiſſimo conſecratum benigno animo ita accipias rogo, ut & tua cenſura illuſtratum, & auctoritate confirmatum ſic in manus hominum perueniat, ut nemo poſthac purgatorium apud inferos ignem eſſe negare audeat: nec afflictionibus, quas pœnitentes perpeti in hoc mundo Chriſti amore ſolent, uerè maculas peccatorum noſtrorum ablui, inficias eat. Id ſanè ſanctitati tuæ obijci ab horum temporum hæreticis minimè poterit, quod de quibuſdam falſo affirmare non dubitarunt: nempe propterea Pontifices purgatorium tutatos eſſe, ut hac ratione Chriſtianorum pecunias extorquere poſſent: quando uel hi, qui in meridie cæcutiunt, manu attrectant, tot diſpenſationes, quæ ad hoc uſq; tempus concedi ſolebant, à te eſſe neglectas, per quas quingenta millia aureorum in ærarium inferre potuiſſes. At quo tempore? quum hæc alma Vrbs undiq; obſideretur, bonaq; Eccleſiæ magna ex parte tum ob præteritas neceſſitates alienata eſſent, tum etiam in præſentia ab ipſis hoſtibus occupata. Huic planè teſtimonio ſi quis non credat, is ne ſi mortuos quidem reuiuiſcere diuina auctoritate faceres, crederet.

DE PVRGATORIO IGNE

CAPVT PRIMVM.

Lutheranorum argumenta, quibus idiotæ vti ſolent, eorúmque ſolutiones.

PROTESTANS CAMERARIVS.

SCIRE *ex te uelim* Camerari, *num aliquod ſcripturæ teſtimonium aliquando legeris, in quo uocem hanc purgatorij uideris.* CAM. Alterum *ſit de duobus neceſſe eſt, uel ut* Martinum Lutherum *abneges, uel purgatorium ignem ad tempus urentem in inferno eſſe palàm confitearis; quando & ipſe illud credebat, & diſcipulos ſuos, ut crederent, adhortabatur.* PRO. *Simul tamen, minime ſacra ſcriptura id poſſe probari, mordicus contendebat.* CAM. Credebat *interim.* PRO. Credere *potius ſimulabat, ut hac ratione, liberum eſſe non credere, auditoribus ſuaderet.* CAM. Parum *quidem huic captioſæ uulpi hæc eius uerſutia profuit: ſiquidem aperta ſatis teſtimonia in ſcriptura leguntur, quæ purgatorium perſpicue probant.* PRO. R*ectius detorta dixiſſes.* CAM. Si *à* Proteſtantibus *detorta eſſe ais, recte iudicaſti.* PRO. *Cæteris poſthabitis illa legas, rogo, quæ* Proteſtantes *ad diluendum argumenta catholicorum in medium produxerunt.* CAM. Cum *minime ſuis manibus haſtas milites fabricentur, & quas à fabri lignarij officina capiunt, haud æquali robore frangant: æquo animo ferre debes, ut à domo* Chriſti, *tum eas quibus patres noſtri uſi ſunt, tum nouas ego accipiam haſtas: quis enim ſcit, an quodam non uiſo dimicandi modo, illis protentis, ſic ueſtram petulantiam perfringam, ut perpetuum ſilentium ori ueſtro imponam?* PRO. *Si pauca ar-*

gumenta tu prius recte ſolueris, quæ ad negandum purgatorium animum meum impellunt, non modo patienti, ſed etiam libenti animo te auſcultabo. CAM. Perge. PRO. *Si uerè languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit, † quando ductus in altum captiuam duxit captiuitatem, portans omnia uerbo uirtutis ſuæ, peccatorum purgationem faciens: † Non'ne Chriſti meritis is detrahit, qui purgatorium credit?* CAM. Nullo purgatorio *igne hi egent, qui ex lauacro regenerationis exeuntes, abſq; peccato diem obeunt: nullo item hi, quibus non modo culpam peccatorum deinde commiſſorum, ſed & pœnam Chriſtus ſpeciali gratia remittere uellet. At hoc diſcrimen inter nos eſt, an pro cæteris peccatis poſt baptiſma commiſſis uelit.* PRO. Non'ne *ipſum uelle conſtat, ſi perpetuò tanquam aduocatus noſter patrem pro nobis interpellat? †* CAM. Nil *certè petit, quod contra patris uoluntatem ſit.* PRO. *Qua in re patri contradiceret?* CAM. Iuſtitia Dei *exigit, ut is qui poſt baptiſmum peccauit, ſi eum peccaſſe pœniteat, culpa iam remiſſa pœnam peccati det.* PRO. *Scholarum partitio, culpæ & pœnæ, ſatis uana hæc eſt.* CAM. Culpam *peccati in Vriam, et Bethſabee commiſſi, remiſſam ei fuiſſe Natan Propheta Dauidi nunciauit: † qui deinde, ut pœna condonaretur, in Pſalmo quinquageſimo, contribulato ſpiritu, & corde contrito orauit: nec effugere potuit, quin filius ex Bethſabee natus periret, maximos item ipſe, (ut pœnam ſolueret) ab Abſalone & alijs cruciatus ſuſtineret. † Moyſes præterea tametſi, ut culpa adorationis Vituli remitteretur populo Iſraelitico, obtinuiſſet, † Pœnæ tamen remiſſionem obtinere nequaquam potuit, quam deinde Iſrael ſatis duram ſuſtinuit. † Sed quid uerbis moror? non'ne uos dicitis propterea tribulationes mundi à Domino eſſe inuentas, ut cruciatibus pœnam peccatorum penſitemus?* PRO. Falſo'ne *Ieſus Latroni dixit, Hodie mecum eris in paradiſo, ut pœna prius non ſoluta in paradi-*

Marginal notes (left): Primum argumentũ Hereticorum. — Secundũ argumentum.

Marginal notes (right): † Eſaiæ 53. — † Ephe. 4. Hebr. pri. — † 1. Io. 2. Hebr. 7. Rom. 8. — † 2. Reg. ca. 12. — † Vt ſupra Pſal. 118. et in lib. 2. Reg. c. 16. cum ſeq. — † Exod. 32. — † Vt ſup. in fi.

ſum intraret? CAM.Nemo aliqua purgatione eget,qui martirio di=
gnus eſt:quapropter ille Domini ore audiuit,ſe per omnia mundum
eſſe.PRO.Minimè pro Chriſti fide ſuſpenſus fuit. CAM. Fateor:
at quia Chriſtum in medio martirij,Dominum redemptorem agno=
uit, ab eo tanquam pœnitens Chriſtianus, miſericordiam, dum
cruciabatur,obtinuit,qui pœnam quoq; in ipſo martirij tempore re=

† Dicemus infra Dial. 2. cap. 1.

Tertium argumentum.

mittit. † PRO.Occaſionem certe magnam Prophetæ de cura mor
tuorum loquentes nacti ſunt, ut purgatorij mentionem facerent:
eam tamen ob cauſam hoc alioqui neceſſarium opus neglexerunt,
quia neq; illis purgatorium hoc quod uos fingitis, reuelatum fuit,
neq; illud credebant. hoc enim argumentum ſi ſolueris, multa me
conſolatione lenies. CAM. Num quia Deus nomen ſuum Iehouah,

† Exod. cap. 6.

neq; Abrahæ, neq; Iacob,neq; Iſaac reuelauit, † propterea reliquis
incognitum fuit? PRO.Sanè non,Moyſi enim illud oſtendit.†CAM.

† Vt ſupra.

Rationem ergo intelligis, cur ſi Prophetæ illud ignoraſſent,(quod
tamen negamus) adhuc cæteris reuelari potuerit. PRO.Eſt'ne hoc
ferendum, ut id credamus, cuius ſcriptura nunquam meminit?

Quartum argumentum.

CAM. Vim uerbi huius multis ſacræ ſcripturæ teſtimonijs iam
iamq; oſtendam.† PRO. Nomen hoc purgatorij mihi oſtendi uolo.

† In dialogo iſto, & dial. 2. c. 1.

CAM. Tu prius reſponde mihi, an limbum fuiſſe credas? PRO.
Credo. CAM.Notulam hanc limbi tu mihi commonſtra.PRO.Si=
num Abrahæ,& id genus ſimilia ſcriptura narrat, per quæ, quid
limbus ſit, intelligimus.† CAM. Longe maiora apertioraq; de ipſo

† Luc. 16.

purgatorio ſcriptura recenſet. PRO. Cur igitur utrunq; omiſit?
CAM.Non me,ſed Deum interroga, quare trinitatis quoq; uocem
ſilentio à ſcriptura præteriri permiſerit: cur item tot myſteria in
figuris et parabolis concluſerit.Satis quidem eſſe putauit,poſſe ele=
ctos,hos pretioſos lapides in ſcripturis uelatos inuenire. PRO.Etſi
aliquis purgatorium confiteatur, hoc tamen confiteri nunquam po=
terit, noſtris eleemoſynis, orationibus & ieiunijs quotquot in igne

Quintum argumentum.

illo manent, liberari poſſe. CAM. Cur non? PRO. Si ſemel ſta-
tutum eſt mori, & poſt hoc, iudicium, † quis id immutabit, quod †Hebr. 9.
irreuocabili decreto ſancitum eſt? CAM. Pœnam ut ſoluerent iu-
ſti, Ieſus duntaxat remiſſa culpa iudicauit, quam per alios ſolui
poſſe non prohibuit, pro his ſcilicet, qui in uita id acquiſiuerunt,
ut uiuorum ſuffragia eis prodeſſe poſſent. † PRO. Quomodo per †Auguſt. Enchi. cap. 110. & vbiq;.
alios, Paulo dicente, Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tri
bunal Chriſti, ut referat unuſquiſq; propria corporis prout geſſit, ij. Cor. 5.
ſiue bona, ſiue mala? Audi, propria corporis unuſquiſq; referat,
& tace. CAM. Per proprium corpus geſſit, quando in uita eum
peccatorum pœnituit, ut ſuffragia hæc uiuorum, quæ obſtinatis mi-
nimè proſunt, propria peccata redimere poſſent, pœnas grauiores
per proprium corpus daturus, ubi uiuorum ſuffragijs in die iudicij †Auguſt. in loco citato. Dicemus latius in dialogo. 2. cap. 3. autoritate eccle. 7. & 38.
purgatus non inueniatur. † Ecce quàm humaniter tua argumenta
hactenus audiui, reliquum eſt ut mea nunc attento animo auſcul-
tes, qui non ſolum innumeris teſtimonijs hactenus non ponderatis,
purgatorium aperte oſtendam, uerum etiam ueſtras exceptiones,
quas aduerſum ea, quæ proponi ſolent, affertis, literæ quadrare non
poſſe oſtendam. PRO. Petrus Martyr meus collega hic eſt, quem
ante me audiri propter multa ſatis æquum erit. CAM. Nihil eſt,
æque quod faciam lubens.

CAPVT SECVNDVM.

Pauli auctoritate cap. iij. 1. ad Corinthios, ignis purgatorius probatur.

Argumentũ primum pro purgatorio

Poteris Petre Martyr, ſiqua tibi occurrunt, in me-
dium producere. PET. Tuum potius eſt, catho-
licorum argumenta ordine recenſere. CAM. Hæc
Pauli uerba ſunt. [ſi quis autem ſuperædificauerit

ſupra

ſupra fundamentum hoc Chriſti, aurum, argentum, lapides pre-
tioſos, lignum, fœnum, ſtipulam, uniuſcuiuſq; opus manifeſtum
erit. Dies Domini declarabit, quia in igne reuelabitur, & uniuſ-
cuiuſque opus quale ſit, ignis probabit. Si cuius opus manſerit,
quod ſuperædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arſerit, de-
trimentum patietur, ipſe tamen ſaluus erit, ſic tamen quaſi per
1. Cor. 3. ignem] † Quid clarius ô Petre Martyr ad probandum purgato-
rium ignem in medium proferre potero? PET. Sapientior Ambro-
ſio & cæteris tu es, qui ex illo textu hoc hauriri poſſe negant?
CAM. Communi Patrum opinioni ſubſcribo, quibus placuit in illo
contextu purgatorium apertiſſime probari, tu uerò ſi quid habes, in
medium prome. PET. Sapiunt illi, & bene ſibi conſulunt, qui
pretioſa ædificant (Paulus inquit) hi ſunt ſacræ ſcripturæ autho-
res. CAM. Reliquorum ergo Paulus non meminit, qui in uita bo-
na opera faciunt? PET. Solius doctrinæ Paulus meminit, ut ex
hac materiæ diuerſitate, argenti, auri, lapidis pretioſi, gradus
indicaret, quibus in doctrina Chriſtus magis minus'ue delineatur,
exprimitur ac illuſtratur, quemadmodum uiciſſim lignum, fœnum,
ſtipulam, doctrinis alienis Chriſtum magis minus'ue deformari,
atque dehoneſtari declarant, non quidem aliud Paulus ibi agit, quã
ut ueram euangelij, uel falſam doctrinam oſtendat. CAM. Neq;
Epiſtolæ methodum, neq; quid Paulus hoc loco agat, neq; eius uer-
ba intellexiſſe uideris. PET. Quæ epiſtolæ methodus? CAM.
† De fid. et ope. cap. 15. & ib. Enchi. c. 68. de 8. quæſt. q. 1. & ſerm. de mortu. ſer. 4. Auguſtinum lege, qui optime uerba hæc explanat. † PET. Quid
tu ſentias audire opto. CAM. Cum eam ob cauſam, ut ſectas intro-
ductas excluderet, malos Corinthiorum mores dudum Paulus cor-
rexiſſet; ac Dei dona ex parte enarraſſet: falſamq; Philoſophorum
doctrinam excluſiſſet: ac deniq; non aliud fundamentum, quàm
Chriſtum nos poſſe ponere ſubiunxiſſet: hoc loco tres qualitates
hominum diſtinguit. Primam illorum, qui opera ſua ſupra Chriſti

fundamentum ædificata, ſic purgata habent, ut nulla purgatione egeant: quos hac metaphora auri, argenti, lapidisq; pretioſi oſtendit omnino abſq; ullo detrimento ſaluandos. Secundum illorum, qui opera ſupra fundamentum Chriſti ædificata poſſident, ipſi tamen ex parte purgandi ſunt, † quos per ligna, fœnum, ſtipulam demonſtrauit: ſalutemq; eis cum aliquo tamen detrimento promiſit, ut ſic quaſi per ignem ſalui fiant. Tertiam deniq; illorum, qui nil ſupra Chriſti fundamentum ædificatum tenent: quos æterno igni deſtinatos eſſe prænunciat, cum ait: Neſcitis quia templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in uobis? ſi quis autem templum Dei uiolauerit, diſperdet illum Deus. Sed quid ſi citra ueritatis præiudicium fatear, de his qui uel concionando, uel ſcribendo, uel diſputando, ſcripturas aut illuſtrant, aut deprauant, Paulum intellexiſſe? non'ne adhuc tres cohortes faciendæ eſſent, ut prima illorum ſit, qui ſupra fundamentum Chriſti ædificant, nullam maculam habentes, ſiquidem rectè hæc omnia egerunt, quos in uerbis auri, argenti, lapidisq; tu comprehendi fateris. Secunda illorum, qui itidem ſupra fundamentum Chriſti ædificarunt, non tamen abſque aliqua macula purganda ædificant, dum multi cum aliqua inani gloria, quæ ueniale peccatum ſit, aut concionantur, aut ſcribunt, aut diſputant, quos in illis uocibus, ligna, fœnum, ſtipula contineri conſtat. Tertia illorum, qui ſcripturam deprauantes templum Dei uiolant: quos Deus diſperdet, uti paulò poſt de ipſis Philoſophis ſcripturam deprauantibus Paulus ſubiungit. PET. *Hunc igitur in modum intelligantur.* CAM. *Si ita intelliguntur, non'ne hi omnes, uel concionando, uel ſcribendo, uel diſputando operantur?* PET. *Maximè.* CAM. *Opus ergo bonum uel malum Paulus conſiderat.* PET. *Dem hoc.* CAM. *Exprimit'ne Paulus quale opus ſit, ut ſpeciatim de uno opere loquatur?* PET. *Generalibus uerbis utitur, uniuſcuiuſque opus manifeſtum erit, uniuſ-*

† Enchi. 68.

cuiuſq; opus, quale ſit, ignis probabit. CAM. Non igitur de uno opere maculato, ſed potius de omni opere intellexit. Quòd ſi de omni opere ſupra Chriſti fundamentum cum aliqua macula ædificato ſenſit, cur de ipſa explanatione ſcripturarum Paulum duntaxat ſenſiſſe, non autem de bonis uel malis noſtris operibus egiſſe tu mordicus contendis? tres nanq; Paulus oſtendit cohortes, quarum pars una nullo modo ardet. ſecunda ad tempus exuritur. Tertia uerò diſperditur. PET. Non contradico. CAM. Mecum itaque conclude, ſi omnino errare non uis, per aurum purum, maiora bona opera, ſi qua ſint, Paulum intellexiſſe: per argentum media; per lapides infima ſuper Chriſti fundamentum ædificata: quæ omnia nulla purgatione egent. Per ligna, fœnum, ſtipulam, tam ipſa peccata uenialia, maiora, media, infima, quæ purganda ſunt: † quàm mortalium peccatorum pœnas, quas remiſſa culpa ſoluere obſtringimur, ut maiores, uel minores, uel minimas demus, ſicuti parabola à Paulo propoſita per ligna, quæ diutius, per fœnum quod minus diu, & per ſtipulam, quæ exiguo tempore ardet, perſpicue oſtendit.

† Aug. Enchi. c. 68.

CAPITIS SECVNDI § I.

Eplanatio uerborum Pauli.

PETRVS MARTYR. CAMERARIVS.

NEMO quidem Pauli ſenſum ipſo Paulo apertius explicare poterit, cuius uerba hæc ſunt [uniuſcuiuſq; opus manifeſtum erit, dies declarabit, quia in igne reuelabitur: & cuiuſq; opus quale ſit, ignis probabit] CAM. Quem tu ſenſum his uerbis accommodas?

¶ Dies. PET. Tres uoces hæ ſunt, Dies, ignis, probatio. CAM. Singulas igitur ſingillatim enucleemus. PET. Per diem, lucem ſpiritus ſancti oſtendi cenſeo, qui ſcripturas aperit, menteſq; noſtras illuminat. CAM. quanquam omnis dies, Domini dies eſt: diem, addita uoce domini, pro die iudicij ſcriptura uſurpat, † illam inquam, quam diem magnam Sophonias uocat.† PET. In græca editione, uocem, Domini, non legimus. CAM. Quid ad nos, qui uulgatam latinam ſequi debemus? Num fortaſſe cum illis erras, qui editionem uulgatam, ſimplicem deſcriptionem è Græca eſſe, non autem à ſpiritu ſancto per incognitum hominem eam nos habere autumant? † At quid ſi ita eſſet? quid editio uulgata addidiſſet? non ne illud, quòd neceſſariò, ſiue pro die, ſiue pro luce intelligeretur, ſubaudiendum erat, ſi quidem & dies Domini, & lux Domini, non alterius eſſet? PET. Per diem lucem ego intelligo: per ignem, tribulationes; per probationem ipſam, uexationem, quæ dat intellectum. CAM. Si per diem, ipſam ſpiritus ſancti reuelationem Paulus intellexiſſet, fruſtra ignem, qui per tribulationes dat intellectum, tanquam cauſam ſtatim addidiſſet. PET. Addendus modus erat, quo ſpiritus ſanctus id declararet, nempe quia in igne, id eſt tribulationibus mundi, iſtuc conſummaretur, ſicut ſcriptum eſt, uexatio dat intellectum. † CAM. Num extra tribulationes, Dei ſpiritus uerum ſenſum nobis non declarat? ut falſò Propheta dixerit, ſermo dat intellectum.† Num hi qui in probatione ſunt, aurum, argentum, & lapidem pretioſum habentes, hi inquam qui martyrio coronantur, in igne iſto non probantur? ſicut litera dicit. Vniuſcuiuſq; opus quale ſit, ignis probabit: † qui enim dixit uniuſcuiuſq;, neminem excluſit. Cæterum quid Paulus ait? num ut in tempore iſto opus ſuum unuſquiſq; in igne tribulationis cognoſcat? minimè, quin potius, ut uniuſcuiuſq; opus ſic reueletur, ut cæteris bona & mala opera omnium ſatis aperta ſint, dum quidam nullo modo, quis

† Auguſt. ſuper Apo. Hom. 13.
† Cap. primo.
† Vide in altero libello noſtro de vera eccle. Dei Dialo. 2.
† Eſai. 28.
† Pſal. 118.
† 1. Cor. 3.

dam ad tempus, quidam perpetuo ardebunt. Deniq; uis unico argumento tibi oſtendam, fieri non poſſe Paulum de igne tribulationum ſenſiſſe? PET. Matura. CAM. Dic amabo, an in hoc igne, aurum, argentum, lapides: itidem & ligna, fœnum, ſtipula, omnia probentur? PET. Omnia. CAM. Reſponde rurſum, an æquali modo ambo probentur? PET. Inæquali, ſi quidem qui aurum, argentum, lapides habent; abſq; ullo detrimento mercedem ſalutis æternæ accipient: qui uerò ligna, fœnum, ſtipulam, detrimentum patientur: ſalui tamen erunt, ſic tamen, quaſi per ignem. CAM. De igne igitur tribulationis minimè Paulus loquitur. PET. Quam ob rem? CAM. Quia in igne tribulationum mundi, utriq; ex æquo ardent: horum autem unus detrimentum patitur, alter uero abſq; detrimento mercedem accipit. Hoc enim argumentum Petre Martyr ori tuo frenum imponit, ne deinceps de igne tribulationis Paulum locutum eſſe dicas. PET. Magnus hic error tuus eſt, dum eodem modo, iuſtos & iniuſtos cruciari in ipſis mundi tribulationibus cenſes. CAM. Quid cauſæ? PET. Quoniam iniuſtis minimè cum iuſtis dicere fas eſt. Qui conſolatur humiles, conſolatur et nos,
2\. Cor. 7. *† excipientes uerbum in tribulatione cum gaudio Spiritus ſancti †.*
† 1. Theſſ. 1. *Rurſum, abundantia gaudij illorum fuit, † ut caſtigati, non mor-*
† 2. Cor. 8. *tificati, quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes. † Cum enim omni-*
† 2. Cor. 6. *no iuſtus affligitur, & lucrum mori pro Chriſto exiſtimat, † ſola*
† Philip. 1. *caro affligitur, nullumq; ſpeciale detrimentum intrinſecus patitur: ille uerò, cuius opus ardet, ſpiritu quoq; affligitur. Hinc planè Dauid in medio tribulationis, quam propter ſua peccata ſuſtinebat, in hæc uerba prorupit, Dediſti lætitiam in corde meo, à fructu fru-*
† Pſa. 4. *menti, uini, & olei ſui. † & alio in loco, Circumdediſti me læ-*
† Pſal. 39. *titia. † & cum in domo confuſionis eſſet, dixit, In uia teſtimo-*
† Pſal. 118. *niorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus diuitijs. † CAM. Voces certè querulas eiuſdem in medio afflictionum audimus.*

PET. *Quando iniuſtus erat, mens & caro ſimul dolebant : Cum uerò iuſtus, in ſola carne affligebatur, interea dum mente gaudebat.* CAM. *Vnde partitionem hanc hauris?* PET. *Quid habes quod contra hoc afferas?* CAM. *Perpetuò Chriſtum iuſtum fuiſſe conſtat; abſque originali peccato natum : cuius caro idem quod mens perpetuò ſic uoluit, ut minime in eo hæc mentis & carnis diſtinctio admitti poſſit : & tamen ante crucem uerba ſequentia locutus fuit: Dico uobis, quoniam adhuc quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me. Et cum iniquis deputatus eſt, etenim quæ ſunt de me, finem habent. Deinde uerò cœpit contriſtari & mœſtus eſſe, inquiens, triſtis eſt anima mea uſque ad mortem. & non dixit triſte eſt corpus meum, & progreſſus puſillum, orauit dicens : Pater, ſi uis, transfer calicem iſtum à me, uerum tamen non mea, ſed tua uoluntas fiat. Apparuit autem illi Angelus de cœlo confortans eum, et nihilominus factus in agonia prolixius orabat : & factus eſt ſudor eius ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram.† ſuſpenſus autem* †Matth. 26.
in cruce totus homo dixit, Deus deus meus cur dereliquiſti me. † †Luc. 22.
PET. *Cur igitur Paulus horum gaudiorum in medio tribulationum, itidem Dauid & alij meminerunt?* CAM. *Stant ſimul cruciatus, qui carni extrinſecus admouentur, & intrinſecus quoq; affligunt, cum gaudio à ſpiritu ſancto immiſſo, ut ſyſtole & dyaſtole, quarum altera cor deprimit, altera attollit, Paulo teſte, cum ait, In omnibus tribulationem patimur, ſed non anguſtiamur : aporiamur, ſed non deſtituimur : perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur : humiliamur, ſed non confundimur : deijcimur, ſed* †2. Cor. 4.
non perimus. † *Gaudet nanq; iuſtus, non quia patitur, ſed quia propter Chriſtum patitur; quæ duo ſimul in ſpiritu conſiderari poſſunt : ut tametſi de propria iactura quiſpiam doleat, quia tamen propter Chriſtum fit, ſimul gaudeat. Reſponde nunc, ſi potes.*
PET. *Negas igitur ignem tribulationum poſſe ſub his uerbis Pauli*

comprehendi? CAM. Igne tribulationum peccata purgari poſſe cum Auguſtino fateor.† ſcriptum eſt enim, uaſa figuli probat fornax, & homines iuſtos tentatio tribulationis.† de illo autem Paulum eſſe loquutum, nego. PET. Non'ne totus metaphoris Paulus hoc loco refertus eſt? CAM. Multis metaphoris Paulus uſus eſt, ergo omnia ad metaphoras trahenda ſunt, nil ualet conſequentia iſta; nam & de Chriſti fundamento agit, quod metaphorice intelligi non poteſt.

†Enchi.c.68.
†Eccle.27.

CAPITIS SECVNDI § II.

Reliquorum uerborum Pauli explicatio.

PETRVS MARTYR. CAMERARIVS.

Noſti Camerari, quid ſit opus manens mercedem accipere? opus uerò exuri, detrimentum pati, atque ſaluari, ſic tamen quaſi per ignem? CAM. Permanet enim quod quiſq; cogitat ſecundum Deum (Auguſtinus inquit) cætera uerò ardent, quod eſt opus, manere, ob quod mercedem ſalutis æternæ à Dei miſericordia iuſti conſequuntur. Exuruntur autem cætera, quæ uel ſecundum Deum non ſunt, uenialia ſcilicet, uel ſiqua ad pœnam peccatorum mortalium attinent,† quæ Deus non fecit, ſed pœnā eorum præparauit,† quod eſt detrimentum pati, donec omnibus exuſtis purgata anima, ob ea opera, quæ ſecundum Deum ſupra Chriſti fundamentum ædificauit, ipſe quoq; ſaluetur, ſic tamen quaſi per ignem. PET. Laurentio Vallæ & Eraſmo tu ſubſcribis, ut propter uocem quaſi, omnia improprie intelligantur? CAM. Notulam quaſi, improprietatis ſignum eſſe fateor, & ſimul in quo ipſa improprietas conſiſtat, hos Grammaticos ignoraſſe addo. PET. Age ut tuo ex ore hoc audiam. CAM. Tu prius; ſi qua hac in re Proteſtan-

†Aug. Ench.ca. 68. & de fid. & oper.c.15. 16.
†Aug. de gene. ad lit. li. 2.c.9. & in lib. ſent. ſe it. 379. de ciuit. Dei lib. 11 cap. 18.

tes conſiderant, in medium afferto. PET. *Minimè in Græca editione ſaluabitur, ſed ſeruabitur, legimus.* CAM. *Ecce quantum commodi ueſtræ græciſſationes uobis afferunt; non'ne ſaluatur id quod à domino ſeruatur, ſeruatur item quod ſaluatur?* PET. *Addunt aliqui improprietatem uocis, quaſi, hoc modo intelligi, nempe quia aliquid ab inferni igne diminutum erit in iſto igne, in quo ardebunt.* CAM. *Si hoc in igne diminuto, uti ipſi imaginantur, hi exuruntur, qui quaſi per ignem ſalui fiunt, ſua confeſſione purgatorium ignem ab inferni igne diſtinctum ſtatuunt.* PET. *Quid tu ſentias expecto.* CAM. *Memorem uerborum illorum Pauli te eſſe reor, Non ſunt condignæ paſſiones noſtræ, mundi huius, ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* † PET. *In memoria habeo.* CAM. *Finge nunc Paulum audire dicentem, exiſtimo nec etiam comprehenſo igne, in quo maculæ peccatorum noſtrorum exuruntur, paſſiones noſtras condignas eſſe ad futuram gloriam. Verum enim uero quia Dei miſericordia eum, qui detrimentum in igne iſto patietur, ſaluare uult; ſaluus erit,* [*ſic tamen quaſi per ignem*] *hoc eſt, non abſq; igne, quem Deus elegit ut hoc modo ſaluetur, ſuam iuſtitiam oſtendens: non ex igne, qui ſufficiens non eſt ad futuram gloriam, ſi quidem miſericordia principaliter, & ſecundo propter iuſtitiam coronamur: Sed quaſi per ignem ſaluabuntur: quaſi dicat, poſtquàm neq; per ignem, neq; ſine igne, qui eiuſmodi homines ſunt, æternam ſalutem conſequuutur, quaſi per ignem ſaluabuntur. Hæc planè improprietatis nota eſt, his duobus rhetoribus, & tibi occulta.* PET. *Aliter Auguſtinus uerba hæc explanat* †CAM. *Quid impedit quin Auguſtinum approbantes nouum ſenſum, qui literæ magis congruat, afferamus?* PET. *Satius quidem eſſe cenſeo, ut poſthabitis his, quæ tot difficultates in ſe continent, Martinum Lutherum ſequamur, cui placuit de igne conflagrationis Paulum ſenſiſſe.* CAM. *Abſit.* PET. *Cur non?* CAM. *Quoniam*

ignis

Margin notes:

†Rom. 8.

¶ *Ignis conflagrationis.*

†*Ench. c. 68. de fide et ope. cap. 15. & 16. Et Pſal. 29. de ſan.*

ignis ille ante ipſum præcedet, ut elementa mundentur. Vocem præterea Domini præcedet, cum dicet, ſurgite mortui, uenite ad iudicium, qua audita corpora reſurgent, ut ipſa quoq; in igne, ſi oportet, ardeant. † quod in igne conflagrationis conſumari non poſſet. Rurſum ignis ille conflagrationis iuſtorum atque iniuſtorum corpora exuret. † In hoc autem igne, cuius Paulus meminit, neq; omnino iuſti ardebunt, neq; impij, qui in ignem æternum immittentur, ſed hi duntaxat ad tempus exurentur, qui ſupra fundamentum Chriſti ædificarunt, aliquas habentes maculas, quæ purgandæ ſunt. Deniq;, quia ſi ille ignis expectandus eſſet, nemo ante diem illam in regnum cœlorum intrare poſſet, & hoc credere hæreticum eſſe, Domini ore audiuimus, qui latroni dixit, Hodie mecum eris in paradiſo. † PET. Cenſes ergo omnino iuſtos in ignem illum non intraturos? CAM. Siue non intrent, ſed Catharinæ exemplo coram rota probatæ maneant: ſiue intrent, & cum Sidrach, Miſach, & Abdenago non ardeant, parui refert: ſat eſt, ut eodem igne omnes probentur, qui à dextris manent, in ignem uerò æternum reliqui immitantur, qui à ſiniſtris ſtant. † PRO. Si moriendo ſeminatur id quod eſt mortale, reſurgendo uerò id reſurgit quod eſt ſpirituale, † qua ratione corpus ſpirituale poterit affligi? CAM. Aut quæris an corpora illa cuius ſpiritus iam purgati ſunt, an exuri debeant, & hoc Auguſtinus negauit, cuius uerba ſic habent, Tales etiam conſtat ante iudicij diem per pœnas temporales, quas eorum ſpiritus patiuntur purgatos, receptis corporibus æterni ignis ſupplicijs non tradendos. † belle innuens animarum purgationem corporibus prodeſſe, quæ ſi abeſt, utrunque purgandum eſt, ut ſpirituale corpus, ſummota omni fœditate † per omnia dicatur, nec deinde pati poſſit.

† Aug. in hom. de ſanctis de aïab. fidelium deſu. ſer. 4.

† Tho. 4. ſent. diſt. 47. in fi. ibi. ad ſecundã quæſtionem.

† Luc. 23.

† Aug. Enchi. c. 68.

† 1. Cor. 15.

† De Ciuit. Dei lib. 21. c. 34.

† Aug. de Ciui. Dei lib. 22. ca. 19.

CAPVT TERTIVM.

Altero Pauli teſtimonio Purgatorium probatur.

CAMERARIVS. PROTESTANS.

ALTERO *Pauli telo uos Proteſtantes feriam,*
quo in cor ueſtrum immiſſo, purgatorium ignem
negare deinceps nequeatis. Sic *enim* Paulus *in-*
quit: [*Quorundam hominum peccata manifeſta*
ſunt, præcedentia ad iudicium, quorundam, &
ſubſequuntur. Similiter *& facta bona manifeſta ſunt, & quæ*
aliter habent, abſcondi non poſſunt.] † PRO. *Ne unum quidem* †1. Thimo. 5.
uerbum, quod purgatorium probet, in his Pauli *uerbis legimus.*
CAM. *Quid putas* Paulum *dicere uoluiſſe?* PRO. *Non quidem*
aliud agit, q̃ ut modum oſtendat, quo peccata in Eccleſia *plus mi-*
nus'ue puniantur. CAM. *De ipſa quoque die iudicij obiter* Paulus
egit, etenim cum ea omnia narraſſet, quæ ad rectum uiuendi
modum ipſi eccleſiæ neceſſaria ſunt, deinde uerba hæc ſubiunxit,
belle docens, non eſſe eccleſiæ officium, ſed ſolius Dei, *de occul-*
tis in die iudicij iudicare. PRO. *Nil horum* Paulus *aſſerit.* CAM.
Rogabo *te, priuſquam uerba ipſa* Pauli *explicem, an omnes hi, qui*
ad iudicium uenient, idcirco ueniant, ut in die illa iudicentur?
PRO. *Iudicium condemnationis in hora mortis fit, ſicut ſcriptum*
eſt: ſemel ſtatutum eſt mori, et poſt hoc iudicium. † CAM. *Omnes* †Hebr. 9.
tamen uenient ante tribunal Chriſti, *ut referat unuſquiſq; propria*
corporis, quæ geſſit ſiue bona, ſiue mala. PRO. *Venient quidem*
tam omnino iuſti, q̃ omnino mali, non tamen ut in die illa merito-
rum, uel demeritorum diſcuſſio fiat. Ioannes *enim inquit: Qui cre-*
dit in eum, non iudicatur, qui autem non credit, iam iudicatus eſt. † †Io. 3.
Et *alio in loco:* Qui *uerbum meum audit, & credit ei, qui miſit me,*

habet uitam æternam, & in iudicium non uenit, ſed tranſit à morte in uitam. † De omnino autem malis Propheta dixit, Impij non reſurgunt in iudicio.† quaſi à morte in mortem reſurgant. CAM. Aderunt in iudicio? PRO. Omnino. CAM. Ad quid, ſi iudicio diſcuſſionis non iudicantur? PRO. Quoniam duo ad ipſam diem iudicij pertinent: alterum diſcuſſio (ut aiunt) meritorum uel demeritorum, quæ iam facta eſt, proindeq; iterum non fiet: alterum retributionis meritorum uel præmiorum, quæ facta non ſunt: & hæc poſtrema, ut poſt corporum reſurrectionem fiant, in iudicium ueniunt. CAM. Qui ſunt igitur illi, qui iudicio diſcuſſionis iudicabuntur? PRO. Quò tendas, iam uideo, conaris planè mihi perſuadere, ut cum Scholaſticis dicam, illos iudicio diſcuſſionis iudicandos fore, qui mala, & bona opera ſimul habebunt: ut diuinæ iuſtitiæ modum intueamur, quem in ipſo iudicio Deus ſeruat: ita ut tres cohortes faciendæ ſint: prima eorum, qui omnino boni ſunt, altera omnino malorum, tertia eorum qui mista opera habent: quod poſtremum nos negamus. CAM. Paulum ergo negatis, qui in his uerbis, quæ explicaturi ſumus, tres cohortes has apertiſſimè oſtendit. Cum enim dixit [Quorundam peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium: quorundam et ſubſequuntur] hanc poſtremam cohortem habentium opera miſta oſtendit. Cum uerò ait [ſimiliter & facta bona manifeſta ſunt] omnino bonos cõmonſtrauit. Deinde uerò cum addit [& quæ aliter ſe habent, abſcondi non poſſunt] omnino malos demonſtrat, quorum quiſq; peccata ſua in fronte ſcripta habebit. PRO. Sint tres, quid tum deinde? num hac uia purgatorium probabis? CAM. Dic amabò, cur Paulus præcedere uel ſequi opera ponderat? PRO. Paulum interroga. CAM. Non quidem aliam ob cauſam ſic loquitur, niſi ut oſtendat hæc miſta opera, ſi plus mali q̃ boni retineant, rigore iudicari: ſi uerò plus boni, cum æquitate puniri, opus hoc miſtum ab eo, quod præ

Io. 5.

cedit denominans; ſic enim iuriſconſulti, con duo ſenatusconſulta edita fuiſſent, quorum alterum Macedonianum, alterum velleianum nominarunt, Macedonianum eam ob cauſam odioſum eſſe dixerunt, quia principaliter odio fœneratorum promulgatum fuit, qui filijs familias pecunias fœnori dabant: & ſecundò in fauorem filiorum familias, ac patrum, ne hac uia depauperarentur. Ex diuerſo uerò velleianum, quod principaliter in fauorem mulierum factum fuit, inhibens ne pro uiris fideiubere poſſent: & ſecundo, odio fœneratorum, qui illarum obligationem requirebant, fauorabile dixerunt, quamuis utrunque miſtum eſſet; initium enim uniuſcuiuſq; intuebantur. PRO. Sit ita. CAM. Si ita hæc ſe habent, & omnino iuſti, nil mali habentes, omnino item mali nil boni retinentes, in iudicium non uenient: non ne apertè patet tertiam dari cohortem, quæ bona & mala (ut dictum eſt) habeat? PRO. Dem hoc. CAM. Hoc conceſſo, eam ob cauſam purgatorium perſpicuè Paulus his uerbis oſtendit, quia ſi neq; hi, qui in cœlo ſunt omnino boni, neque hi qui in inferno manent omnino mali in iudicium, ut iudicentur, ueniunt: tertium dari locum neceſſe eſt, in quo animæ die illa, uel rigoroſo uel æquo iudicio iudicandæ, uſque ad illud tempus maneant.

CAPVT QVARTVM.

Pauli teſtimonio altero purgatorium ſtabilitur.

CAMERARIVS. PROTESTANS.

SCIRE ex te uelim, quid Paulus intellexit quando dixit, alioqui quid facient qui baptizantur pro mortuis, ſi omnino mortui non reſurgunt? ut quid

† 1 ad Cor. 15. *& baptizantur pro illis?*] † PRO. *Anabaptiſtas hac in re interroga; non autem nos Proteſtantes, qui unam fidem, unumq́ baptiſma clara uoce confitemur.* CAM. *Ea ſaltem, quæ Proteſtantes ſentiunt, in medium prome.* PRO. *Cur noſtros ſenſus tu ſcire uis, qui Caietanum apprime doctum habes, præter cæteros quæſtionem hanc fuſiſſime differentem?* CAM. *Poterat certe Caietanus illos ſenſus, quos patres noſtri ante ipſum literæ applicarunt, expreſſis eorum nominibus & uerbis recenſere: non autem, ut omnia ex ſua officina promanare uiderentur, adeo obſcure, & abſque ulla methodo loqui, ut nec ſe ipſum intellexerit.* PRO. *Quid igitur agendum?* CAM. *Perſonam tu Patrum gerens originalia eorum uerba proponere poteris, ut uiciſſim loquentes rem hanc difficilem, faciliorem noſtris ratiocinationibus reddamus.* PRO. *Hæc Ambroſij uerba ſunt.* [*In tantum ratam ac ſtabilem uult oſtendere reſurrectionem mortuorum, ut exemplum det eorum, qui tam ſecuri erant de futura reſurrectione, ut etiam pro mortuis baptizarentur, ſi quem forte mors præueniſſet, timentes ne aut male, aut non reſurgeret, aut qui baptizatus non fuerat, unius nomine mortui fingebatur, unde ſubiecit. Quid & baptizantur pro illis? Exemplo hoc, non factum illorum probat, ſed fixam fidem in reſurrectione oſtendit*] CAM. *Miror equidem Ambroſium, qui ueros ſenſus literæ perpetuo nos docet, adeo confuſe nunc loqui: nam neque modum, quo pro mortuis baptizabantur, narrat; neque mentionem aliquam huiuſce rei in illa epiſtola Paulum non feciſſe, nec facere potuiſſe, animaduertit: ſi quidem Marcion longe poſt illud tempus inuenit, ut uiui pro mortuis baptizarentur.* PRO. *Quæ uerba illi dicebant.* CAM. Cum quis apud ipſos initiatus moriebatur, unum alium ſub mortui lecto recondebant, mortuum circunſtabant, alloquebantur, rogabant, uellet ne baptizari? Deinde cum nihil reſponde-

¶ Ambroſius.

¶ Modus baptizandi pro mortuis quo hæretici utebantur.

bat, is qui ſubtus latebat, pro illo reſpondebat, baptizari uelle: eum deinceps pro mortuo baptizabant, ſed quemadmodum in ſcena fieri ſolet, ludentes: † PRO. O quam magnum delirium inuenerunt: ad rem quæſo redeamus. CAM. Animaduertamus in primis Pauli uerba hoc non dicere, quod Ambroſius aſſerit, nempe ut fidem commendauerit, alterum uerò rebaptizationis increpauerit. PRO. Caietano ſubſcribis? qui ſic ait: Aut enim baptiſmus iſte pro mortuis à Paulo improbatur; & tunc, quo modo baptiſma eſt uanum, eodem & ſpes eorum, ex hoc uano baptiſmate reſultans, uana. Si uero baptiſmus approbatur, num duo baptiſmata, non autem unum eſſe confitebimur? CAM. Cæteros audiamus doctores neceſſe eſt, qui diuerſos ſenſus literæ accommodant. PRO. Chryſoſtomi opinionem tacito authore ipſe affert, qui uerba Pauli hunc in modum interpretatus eſt [ut quid pro mortuis baptizantur?] id eſt, ut quid pro mortuis peccatis baptizantur? iuxta illud Pauli. Sanguis Chriſti emundabit ab operibus mortuis, † nimirum peccatis [ſi mortui] homines [non reſurgunt?] CAM. Approbat ipſe ſenſum hunc? PRO. Minime. CAM. Quid cauſæ? PRO. Propter æquiuocationem uocis mortis, quæ inter reſurrectionem à morte peccatorum, & reſurrectionem à morte hominum, ludere quodammodo uidetur. Rurſum, quia à peccatis ſpiritualiter reſurgimus, à mortuis autem uerè ipſa caro reſurgit, quanuis iuſtorum corpora ſpiritualia efficiantur. † CAM. Nil aliud affert? PRO. Alio modo uerba hæc interpretari poſſe tacito Chryſoſtomo Caietanus addit, nempe ut dicamus [ut quid baptizantur pro mortuis] hoc eſt, ut quid ſymbolum ore confitentur, in quo Apoſtoli pro eccleſia dicunt, Credo reſurrectionem mortuorum, ſi mortui non reſurgunt? quaſi uel ſymbolum negare debeant, uel ea credere, quæ in illo continentur, atq; ipſi confitentur: quam opinionem ea præſertim ratione improbat, quòd multas im-

Marginal notes: † Chryſ. in loco illo. — ¶ Chryſoſtomius. — † Ephe. 9. — † 1. Cor. c. 15.

proprietates contineat, quæ legentium animos perturbare poſſent. CAM. Quæ nam iſtæ improprietates ſunt? PRO. Nam ſi eam ob cauſam dicerentur baptizari pro mortuis, quia baptizantur profitendo reſurrectionem mortuorum, ſimiliter poteſt dici, baptizantur pro trinitate, quia baptizantur profitendo trinitatem. CAM. Chryſoſtomi opinio hæc, præter iſta quæ Caietanus obſeruat, duabus rationibus integra non eſt. Altera, quia perſonam illius, qui baptizatur, duntaxat comprehendit, nil in perſona mortui ponens, qui poſt mortem credere non poteſt. Altera, quia Pauli uerba non explanat, quomodo fieri poſſit, ut in futurum ritè recteq; abſque culpa rebaptizationis, & pro ſe & pro mortuis quiſpiam baptizari poſſit. Caietani itaque opinionem audiamus. PRO. Præſuppoſuit ipſe cum eodem Chryſoſtomo, in omni noſtro baptiſmate factum quoddam ſepulturæ & reſurrectionis Chriſti repræſentari: & quomodo Chriſtus mortuus eſt, ſepultus, & reſurrexit: itidem & nos Chriſto crucifigamur, hoc eſt in lauacro ſubmerſi moriamur, deinde uerò reſurgamus. † CAM. Rectè hæc contemplatus eſt Caietanus: ſumpta occaſione ex his, quæ Hieronymus ante eum dixit, cum hæc uerba Pauli explicauit. PRO. Quid Hieronymo placuit? CAM. Vt non ſolum propter remiſſionem peccatorum baptizemur, dum multa in hoc mundo poſt aquæ baptiſmum peccata patramus: uerum etiam propter reſurrectionem carnis noſtræ: ſiquidem anima diuerſos cruciatus patiendo, non moritur, ſed caro quodammodo mori uidetur, quam propterea mortuam Paulus appellat, ut liberata, corpus quodammodo reſurrexiſſe dicatur. PRO. Ab hac Hieronymi opinione te abhorrere puto. CAM. Vnum Hieronymus conſiderauit paſſionem ſcilicet noſtram, dum & alia conſideranda erant, ſicuti paulò poſt intelliges. PRO. His præfatis Caietanus uolens oſtendere Apoſtolum minimè à fide, aut ſpe, aut ex uerbis iſtorum, qui baptizabantur pro mortuis, argumentari

¶ Caietanus.

† Colo. 2.

uoluiſſe, ſed potius ex facto, hoc eſt, ex quadam hiſtoria facti ar-
gumentum formare, ſic ait. [Quid faciunt qui baptizantur pro
mortuis.] hoc factum mortis & reſurrectionis paulò ante enarra-
tum cum baptizantur præſupponentes, nempe ut cum Chriſto mo-
riantur, & reſurgant: [ſi reſurrectio mortuorum non eſt?] duas
nanq; repræſentant mortes, duas item reſurrectiones: Chriſti ni-
mirum, qui naturaliter mortuus & ſepultus eſt, ac uerè in carne
reſurrexit: hominis item, qui ſpiritualiter moritur, ſepelitur &
reſurgit: ita ut cum Paulus inquit, [Quid faciunt, qui baptizan-
tur pro mortuis] explanare hæc uerba debeamus, ideſt in perſona
mortuorum: [ſi mortui non reſurgunt, ut quid baptizantur pro
mortuis?] hoc eſt perſonas illorum agunt, dum baptizantur: quan-
doquidem ſic baptizamur pro mortuis, ſicut in ludis ſcenicis qui-
dam agunt fortes, quidam modeſtos, quidam mortuos, qui dicun-
tur pro mortuis operari. Ex tali itaque baptiſmi ritu, quo hi, qui
baptizantur, perſonam mortuorum agunt, ad ſimilitudinem Chri-
ſti mortui, & conſequenter perſonam reſurgentium ad ſimilitu-
dinem Chriſti reſurgentis, argumentum Apoſtolum ſumpſiſſe in-
telligendum eſt. Non quidem abſque myſterio rurſum coniunctio-
nem, & addit, inquiens [ut quid & baptizantur?] quaſi dicat,
ut quid non ſolum baptizantur, ſed & baptizantur pro illis, id eſt
perſonam mortuorum geſtantes: non ſecus ac ſi diceret, ut quid
tali ritu perſonam mortuorum & reſurgentium aſſumunt, cum
baptizantur? CAM. Amphibologica hæc Caietani uerba ſunt, quæ
ſi hunc ſenſum habeant, nempe eum, qui rectè ſemel pro ſeipſo
baptizatur, mortem & reſurrectionem Chriſti, ſimul & ſuam
repræſentare, non contradico. Sed hoc Paulum iſto in loco dixiſſe,
nego. non quidem uerbis contextus hæc ſua opinio quadrat, quæ
eaſdem æquiuocationes in ſe habet mortis naturalis, ſepulturæ &
reſurrectionis Chriſti, & mortis ſpiritualis, ſepulturæ & reſur-

rectionis hominis, quas paulò ante ipſe alijs contradicens excluſit. Si uerò intelligat tunc pro mortuis baptizari, quando in lauacro re-generantur, hoc eſt ut tunc & Chriſti et aliorum, qui mortui ſunt & reſurgent, perſonas repræſentent, hoc ego non legi, ut aliorum quoq; perſonas, cum baptizamur, repræſentemus. Si autem factum illorum conſiderat, qui baptizabantur pro mortuis, quaſi illud à Paulo neq; approbetur, neq; improbetur, adhuc omnia eidem Ca-ietano obſtarent, quæ ipſe contra Ambroſium & Chryſoſtomum ponderat. PRO. Conſiderauit fortaſſe Caietanus, uoces illas, prò mortuis, perſonas eorum qui baptizantur, oſtendere: ut Paulus dixerit, ſi quaſi mortui ipſi baptizantur, ut deinde ipſi reſurgant; ut quid ſic baptizantur, ſi mortui non reſurgunt? CAM. Minimè uerbis Pauli ſenſus iſte congrueret, qui non modo dixit, [alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis] ſed mox addidit, [ut quid & baptizantur pro illis?] quod aliud dicere eſt, quàm illo-rum factum conſiderare: nam duo Paulus his uerbis declarat, al-terum ut baptizentur pro ſeipſis, alterum ut baptizentur & pro illis qui mortui ſunt, quaſi & pro ſeipſis & pro illis baptizentur, & duo ſint baptiſmata, non unum. hoc enim Chryſoſtomo quoq; & Hieronymo obſtat, dum in proprio baptiſmate pro mortuis, illis modis, quos inuenerunt, nóſmet ipſos baptizari pro mortuis conſi-derant. PRO. Quid præter ea quæ dicta ſunt, in medium offer-re poteris? ſi noluit Paulus intelligi, non intelligatur. CAM. Non qui-dem abbreuiata manus Domini eſt, ut reſipiſcere poſſis.

CAPITIS QVARTI § I.

Verus uerborum Pauli intellectus.

PROTESTANS. CAMERARIVS.

QVid de ſententia ipſa Ambroſii? CAM. Dicam cum ipſius bona uenia, m[illegible] Ambroſij patris noſtri, me in iſto loco non uidere, unde ille hau-

riat, alterum Paulum improbaſſe, nimirum rebaptizationem; alterū approbaſſe, dum aliquo modo reſurrectionem mortuorum ſperabat; ſi quidem de ſola reſurrectione mortuorum quæſtio erat, nec uerbū de ipſa rebaptizatione in tota illa epiſtola legimus; quo fit ut potius id Paulus Corinthijs ſcribat, quo ipſi tanq̃ re permiſſa ad probandū reſurrectionem mortuorū utantur, q̃ quòd baptiſma non permiſſum in medium promat. PRO. Neceſſariò ſic dicere Ambroſius cogitur, ne Paulum rebaptizationem approbaſſe uideatur. CAM. Nullam rebaptizationis culpam eos incurrere, qui talia agunt, iam iam intelliges. Porrò qua ratione hæc duo, quæ Paulus in futurum tanq̃ licita protraxit, inquiens [Alioqui quid facient] ad præteritum Ambroſius trahere potuit, ut quod factum eſt Paulus reprehendat? Non quidem Paulus, ſi ſecundum Ambroſij ſenſum uerba illa enucleanda erunt ut præteritum factum increpet, generalem regulam Corinthijs, ex hac baptiſmi forma tradidiſſet: ſed potius illos, qui male baptizabantur pro mortuis, increpaſſet. Et hoc quidem ad hominem (ut aiunt) argumentari eſſet, debiliſſimoq; argumento reſurrectionem mortuorum probare, quam Corinthijs oſtendere uolebat, ſi ab improbato baptiſmate ueram illorum ſpem & fidem oſtendere uellet. Operæ itaq; pretium erit modum inuenire, ut duo ſint baptiſmata à ſcriptura ſimul approbata, nec rebaptizari dicantur hi, qui baptiſmo lauacri hoc alterum baptiſma addunt. PRO. Claudio placuit, ut ſic uerba iſta explicemus. [Quid facient qui baptizantur pro mortuis] id eſt pro aſſerta mortuorum reſurrectione? & qui pro illius articuli defenſione, non dubitauerunt ſubire martyrium uiri ſancti? CAM. Diuinare potius Claudius conatur, quàm Pauli uerba explicare. Atqui ſatis mihi eſt ab eo, & Hieronymo hoc haurire, baptiſmi uoces has, pro paſſionibus noſtris à Paulo eſſe uſurpatas. Quò autem ad ſenſum Claudij, paucis reſponderi poteſt, aliud eſſe pro defenſione reſurrectionis mor-

Claudius

Hieronymus.

tuorum martyrio baptizari, q; & pro ſe, & pro mortuis, ut litera dicit, baptizari: non quidem abſq; cauſa à proprietate uerborum diſcedere licet. PRO. Quid igitur dicendum? CAM. Hoc, ut inueniamus, neceſſe eſt, ſcilicet quomodo uerè pro nobis, & pro mortuis baptizemur, & nihilo tamen ſecius rebaptizari haudquaquam ſit. PRO. Expecto quid dicas. CAM. Dicam in primis iuxta Hieronymi, Claudij, atq; Dionyſij Cartuſiani ſenſum, baptiſmũ, quo pro mortuis utebantur, nil aliud ſecundum Pauli uerba eſſe, q; paſſiones, quas pro mortuis ſuſtinemus. PRO. Indecens quidem res uidetur, ut Paulo de baptiſmate loquente, uerbo hoc abuti tu uelis, ut paſſiones oſtendat, in hac præſertim purgatorij quæſtione, quæ in ſcriptura nominatim non exprimitur. CAM. Filium Dei pro me habeo, qui baptiſmum, ipſam paſſionem, quam pro alijs ſuſtinemus, nominat, cum ait, Baptiſmo, quo ego baptizor, baptizamini † & alio in loco, baptiſmo habeo baptizari. † PRO. Ieſus ſic loquendo, proprietate uerbi baptizor uſus non fuit. CAM. Liceat & Paulo ita loqui: & improprie hoc uerbo utatur. PRO. Conſtat ſanè de ipſa cruce Chriſtum loqui uoluiſſe, hic autem Paulum de his afflictionibus ſenſiſſe minimè conſtat. CAM. Hoc quidem omnes hi, qui rectè uerba ſcripturæ interpretari optant, perpetuò obſeruare debent, ut cum uerba aliqua difficilia ſeſe offerunt, ex præcedentibus et ſequẽtibus uerbis illa declarare nitantur. † PRO. Rectè ſentis. CAM. Obſeruemus igitur, quid Paulus paulò antè, quid'ue paulò poſt dixerit. PRO. Perge. CAM. Id menti proponas quæſo quod dudum dixi, nuſquam auditum in illa epiſtola eſſe, Corinthios pro mortuis rebaptizationi operam dediſſe: ſed Pauli uerba fuiſſe, quibus reſurrectionem mortuorum probat: Sic enim ipſe paulò ante exorditur, [ſi autem Chriſtus prædicatur quòd reſurrexit à mortuis, quomodò quidam dicunt in uobis, quoniam reſurrectio mortuorum non eſt &c.] non autem hoc baptiſma propoſuit.

†Mar. 10.
†Luc. 12.
† Aug. de doct. chriſt.
†1Cor. 15.

Et paulò poſt: [Si in hac uita tantum in Chriſto ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus.] ipſas afflictiones conſiderans, quas pro Chriſti nomine ſancti uiri patiuntur. Poſtea uerò uerba illa ſubiunxiſſe, quæ enucleare nunc laboramus, nil eſt quin &c. PRO. Recte. CAM. Arrige igitur aures, ne cum quibuſdam pertinacibus erres, trifariamque hunc baptiſmum afflictionis Paulum conſideraſſe obſerua. Primo aliorum modo, cum & pro mortuis baptizamur, id eſt affligimur, quem baptiſmum illis uerbis expreſſit: [Alioqui quid facient qui baptizantur pro mortuis, ut quid & baptizantur pro illis.] Altero ut patiendo baptizemur pro fratribus noſtris, qui uiuunt, dum ait: [ut quid & nos periclitamur omni hora? Quotidie morior propter ueſtram gloriam fratres, quam habeo in Chriſto Ieſu Domino noſtro.] Tertio cum pro nobis ipſis patimur, dum inquit: [Si ſecundum homines ad beſtias pugnaui Epheſi, quid mihi prodeſt, ſi mortui non reſurgunt?] Belle oſtendens paſſiones noſtras & nobis, & alijs tam mortuis, quam uiuis prodeſſe, talemque baptiſma, hoc paſſionum baptiſma eſſe, quod cum baptiſmo regenerationis conuenire poteſt. PRO. Minimè Paulus unica uerborum ſtructura hæc tria recenſet, ſed ad alia animum conuertit, cum dicere incipit: [ut quid & nos periclitamur?] CAM. Antiqua pertinacia tua huc te ducit, ut non expendas ſæpe coniunctione, ut, Paulum uſum eſſe, cum inquit, ut quid & baptizantur pro mortuis, ut quid & baptizamur nos omni hora, ſæpe illud repetendo, ſi mortui non reſurgunt, idem thema proſequens, non aliud exordiens. Quæ cum ita ſe habeant, quia mortui, qui in cœlo ſunt, bonorum noſtrorum non egent: qui uerò in inferno manent, nullam redemptionem ſperare poſſunt, quando magnum chaos inter nos & illos poſitum eſt: † uelis nolis fateri cogeris, † Luc 16.
tertium locum dari purgatorij ignis temporalis, in quo mortuorum

animæ maneant? pro quibus nos qui uiuimus, Paulo authore, hoc baptiſmo cruciatus pœnas pro peccatis mortuorum penſitamus. Et cum Chriſtus dixerit. Date eleemoſynam, & omnia munda ſunt uobis. † propter quæ uerba patres noſtri, baptiſmum pro peccatis poſt lauacrum commiſſis, ipſam eleemoſynam nominare minimè dubitarunt. † inſeram ego, non ſolum paſſiones noſtras corporales, quarum Paulus meminit; uerum etiam & quæcunque alia bona ſupererogationis, quæ nobis proſunt, itidem & mortuis, ad mundandas eorum animas prodeſſe poſſe. Nam baptizare nil aliud quàm mundare eſt: quod ſiue aqua, ſiue ſanguine principio fiat, ſiue eleemoſynis, aut afflictionibus pro nobis uel fratribus ad mundandum peccata poſt baptiſma commiſſa deinde perficiatur, baptizare ſemper erit. PRO. Putas tu Paulum apertius hoc non explicaturum fuiſſe, ſi purgatorij meminiſſet? CAM. Tu ſolus ignoras Paulum ſecundum ſcientiam ſibi condonatam, multa (Chriſti exemplo) omnibus innoteſcere noluiſſe? Satis eſſe putans eccleſiæ omnia oſtendiſſe, quæ margaritas has à Pauli theſauro capit. Num propterea ueritatem mentis Pauli negare licebit, quia apertius loquutus non fuit? Non'ne hi potius repellendi ſunt, qui neſcientes Pauli uerba explicare, hos diſſonos ſenſus, quos retulimus, literæ accommodant? Ea Paulum dixiſſe cogitantes, quæ Paulus ne ſomniauit quidem. Non'ne omni iudicio carent, cum uolunt Paulum id in præteritum increpuiſſe, quod [illegible] in futurum ipſo authore facturi erant; & non potius longa oratione eos qui talia agere uellent, [illegible] Paulum correxiſſe, ſi id cogitaſſet, [illegible] quod ipſi cogitant?

† Luc. 11.

† Hier. pſal. 133 in verbo benedicite. Chryſ. in c. Matth. 24 hom. 72. col. 7 Aug. hom. 39.

¶ Argumẽtum 5 ꝑ purgatorio.

CAPVT QVINTVM.

Chriſti authoritate Matth.12. purgatorium probatur.

CAMERARIVS. PROTESTANS.

Ne perpetuò ad hoc aſylum confugias, idcirco ſcilicet uos purgatorium negare, quia nomen purgatorij in ſcriptura non legitis, Domini uerba afferam, quibus apertè purgatorium oſtenditur, cum ait. [Quicunque peccauerit in patrem, aut dixerit uerbum contra filium hominis, remittetur ei, qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neq; in hoc, neq; in alio ſeculo. PRO. *Quid per hæc peccata tu intelligis?* CAM. *Non quidem te ignorare puto, Sanctiſſimam Trinitatem unam eſſentiam eſſe, tres uerò perſonas, patris, filij, & ſpiritus ſancti. Patri item potentiam tribui, ac quomodo increata ſua ſapientia ab æterno ſeipſum intelligens, intelligendo filij perſonam abſq; tempore ab æterno genuerit. Rurſum à patris & filij charitate increata, ſpiritus ſancti perſonam nullo interpoſito temporis ſpatio proceſſiſſe: quæ, bonitas nimirum ipſa, eſt Dei, qua ſeipſo fruitur, extra uerò creaturas diligit.* PRO. *Vera ais.* CAM. *Nouiſſe te quoq; autumo, per hunc ſpiritum ſanctum dona in nos ueniſſe, quæ Chriſtum patris ſapientiam comitata ſunt, tum ut charitate abunde diffuſa in cordibus noſtris, à commiſſis peccatis mundaremur, tum ut omnem ſupernam ueritatem intelligeremus, tum etiam ut futura quoque præcaueremus.* PRO. *Hæc quoque uera.* CAM. *Non igitur ignoras, eum qui in patrem peccat, infirmitate peccare, quæ patris potentiæ aduerſatur: qui uerò in filium patris ſapientiam, ignorantia: in ſpiritum uerò ſanctum, qui Dei bonitas eſt, malitia.* PRO. *Mortalia potius à uenialibus Ieſus diſtinguit.* CAM. *Tanta'ne diſtinctione opus*

erat, ut patris, filij, & ſpiritus ſancti perſonarum ratio propter ipſa peccata uenialia haberetur? Non quidem hoc agit, ſed Phariſæos peccato in ſpiritum ſanctum peccaſſe commonſtrare uult, dum miracula, quibus Dei bonitas utebatur, ut Ieſum Dei filium eſſe oſtenderet, principi dæmoniorum dolo adſcribebant: ſpiritusq; ſancti loco ſpiritum immundum ſubrogabant, quod quidem peccatum non ea ratione non remitti Ieſus aſſerit, ut uel Deo poteſtatem dimittendi adimat, uel natura pœnitentibus remitti non poſſe dicat; quin potius, ut remitti non ſoleat: nam paulò poſt, ut remitti poſſe oſtenderet, ſubiunxit, Aut facite uobis arborem bonam, uel
† Matth. 12. facite arborem malam†. PRO. Cur hoc peccatum adeò graue eſt, ut non remittatur? CAM. Quoniam nouo lumine is indignus eſt, qui oblatum lumen primum negligens, ſciens ac dolo, ueritati, ipſiq;
† Secta ſcdæ. q. 14. 1. 3. 4. c. ſpiritui ſancto aduerſatur.† Hinc enim fit, ut in ſua cæcitate derelictus homo, ipſe proprijs malefactis gaudeat: ac noua uitia prioribus addere conetur: iuſtitia uerò Dei induretur: pœnitentiæq; donum ei minimè detur: qua pœnitentia hominis culpa ſummota, tale peccatum neq; in hoc, neq; in alio ſeculo remittitur. Eam enim ob cauſam protoplaſtis pœnitentia data fuit, quia ignorantia male eli-
† Leui. 5. gendo peccarunt.† itidem & Paulo, qui ignorans in incredulitate
† 1. Thimo. c. 1. peccauit.† Lucifero uerò denegata, qui ipſi ueritati contradicens peccauit: quare relictus fuit, ut eius ſuperbia creſcat ſemper. Hac enim ratione, quia rarò uiſum eſt, ut tale peccatum pœnitentiam impetret, Petrus Symoni mago dixit; Cor tuum non eſt rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua, & roga
† Act. 8. Deum, ſi forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. † Audi, ſi forte: uos enim huius rei optimi teſtes eſſe poteſtis, à quibus omne lumen Deus abſtulit, ut de die in diem in ſuperbia creſcentes, traditi in reprobum ſenſum, proprijs peccatis gaudeatis. PRO. Ad rem redeamus. CAM. Quid tu filij Dei uerbis reſpondes? PRO.

contendimus nos uerba illa, in alio ſeculo, in Matthei euangelio abundare, ſiquidem in græca editione ſic legimus, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι, quod latine uertimus, neq; in hoc ſeculo, neq; in futuro. CAM. *O ſtulti & tardi corde ad credendum: qui dixit, neq; in hoc ſeculo, addens poſtea, neque in futuro, non ne dixit ſeculo? non quidem dixit in futurum. At quid Marcus?* PRO. *Marci uerba ſic habent: Qui autem blaſphemauerit in ſpiritum ſanctum non habebit remiſſionem in æternum, ſed reus erit æterni delicti.* CAM. *Apertiora uerba Marci ſunt, quando uox, æternum, omnia ſecula complectitur.* PRO. *Cur in græca editione Matthei uerba, quæ dixi, non legantur, mihi reſponderi uolo.* CAM. *Cauſa, quã ſcire uis, omnibus nota eſt, nempe Græcos purgatorium negaſſe: proindeq; in hoc loco & alijs multis, quæ cæteras eorum hæreſes condemnabant, illos ſcripturas deprauaſſe: hanc enim præſertim ob cauſam, à uulgata, quæ perpetuo integra manſit, græcam editionem corrigendam eſſe, optimis argumentis alibi probaui.†* PRO. *Si in græca editione uerba hæc legeremus, neq; in hoc* †In lib. de vera ecclesia Dei in canone c. 1. 2. & 3.
ſeculo neque in alio, adhuc illa abundare reſponderemus. CAM. *O bellum diuerticulum. Perperam ne Ieſus loquebatur? aut ſecuri uobis legem Dei diuidere, aut gladio circumputare licet, Domini mandatum contemnentes, quo iubet, ne uerbum quidem legis uel auferri poſſe, uel immutari?* PRO. *Dic quæſo, apud quos logicos legeris duas has negationes, neq; in hoc ſeculo, neq; in alio, aliquid affirmare.* CAM. *Scire à Petro Martyre ego uelim, cuius hæc uerba ſunt, qua negatione opus habeamus, ſi paulo ante bis dixit, remittitur ei, paulo uero poſt peccatum in ſpiritum ſanctum non remitti ſubiungit. non ne, duo prima remitti poſſe, tertium uero nequaquam apertis uerbis dixit?* PRO. *Abundant ergo uerba illa, neq; in hoc ſeculo, neq; in alio ſeculo.* CAM. *Immo neceſſaria eam ob cauſam ſunt, quia cum dicit, non remittetur ei neq; in hoc neq;*

in alio

in alio ſeculo, manens Dei propoſitum nunq; remittendi oſtendit, omne tempus his uerbis concludens. PRO. Hoc quæro, unde tu haurias, peccata in patrem, & in filium, in alio quoq; ſeculo remitti. CAM. Cum Ieſus ſimpliciter remitti peccata in patrem & in filium, dixiſſet: addens peccatum in ſpiritum ſanctum neque in hoc, neq; in alio ſeculo remitti, caſum excepit aliter determinatum: quo fit, ut cum exceptio in non exceptis regulam firmet † ea huic peccato negauerit, quæ in alijs conceduntur: ita ut in hoc & in alio ſeculo prima duo peccata remittantur; peccatum uerò in ſpiritum ſanctum nequaq;. Nam ſi dixero uolo ut mei famuli uinum bibant. Deinde Architriclino, ut Andreæ uinum neq; domi, neq; extra domum det, iuſſero; iſta exceptio Andream à primo mandato excipit; & ſimul regulam, ut uinum in domo et extra domum, (ſiculi exceptionis qualitas addita declarat) cæteri bibere poſſint, confirmat; ita quidem ut qualitas in exceptione poſita regulam declaret; ut eadem cum qualitate præcepta intelligatur. PRO. Quid tum deinde? CAM. Res certè ſatis aperta eſt, poſt mortem culpam remitti non poſſe, ne dicamus, aut in inferno redemptionem eſſe; aut ijs, qui impœnitentes ſunt, culpam remitti. † ſcriptum eſt enim, ne uerearis uſque ad mortem iuſtificare animam tuam: † Quoniam mortem Dei iudicium irreuocabile ſequitur. † Pœna ergo eſt illa, quæ poſt mortem remitti poteſt ei, quem in uita eum peccaſſe pœnituit, obdurato uero nihil, † si autem neq; in cœlo, neq; in inferno ipſa remiſſio pœnæ fit; non ne tertium locum dare neceſſe eſt, in quo peccata in patrem & in filium remittantur, qui purgatorium omnino erit.

† l. nam quod liq de. § fi. ff. de pen. leg.

† Aug. de ſanct. ſer. 4.

† Eccle. 18.

† Hebr. 9.

† Aug. Enchi. c. 110. et in multis alijs locis.

CAPVT SEXTVM.

Eraſmi error.

PROTESTANS. CAMERARIVS.

❡ Argumē. 6. cōtra purgatorium qđ tñ contra ꝓteſtantes retorquetur.

OMNIS argumentorum tuorum uis in hoc ſolo conſiſtit, ut tertium locum oſtendere poſſes, ubi animæ, ante quàm in regnum cœlorum intrent, maneant. CAM. Ita eſt. PRO. Admittenda eſt conſequentia hæc, Tertius locus datur, ergo ille ignis purgatorius eſt? CAM. Omnino. PRO. Irenæus cum tertium locum bene oſtendiſſet, ubi omnium electorum animæ uſque ad corporum reſurrectionem maneant, nullam rationem purgatorij cam ob cauſam habuit, quia purgatorii ignem dari non credebat. CAM. Eraſmi argumentum hoc eſt, qui neque uerba neque ſenſum Irenæi intellexit. PRO. Hæc Irenæi uerba ſunt [Cum enim Dominus in medio umbræ mortis abierit, ubi animæ mortuorum erant, poſt deinde reſurrexit, & poſt reſurrectionem aſſumptus eſt, manifeſtum eſt quia & diſcipulorum eius (propter quos & hoc operatus eſt Dominus) animæ abibunt in inuiſibilem locum definitum eis à Deo, & ibi uſque ad reſurrectionem commorabuntur ſuſtinentes reſurrectionem; poſt ſuſcipientes corpora, & perfectè reſurgentes, hoc eſt corporaliter, quemadmodum Dominus reſurrexit, ſic uenient ad conſpectum Dei. Nemo enim eſt ſupra Magiſtrum: perfectus autem omnis erit ſicut Magiſter eius] & paulò poſt [& ſic reſurgentes aſſumi quotquot Dominus hos dignos habuerit] CAM. Conſuetus Grammatiſtarum error hic eſt, ut ſenſum authoris perſæpe ignorantes, uerba ſic amplectantur, ut uocabulorum potius, quàm rerum defenſores ſint. cum illis certè philoſophis Irenæus diſputabat, quibus placuit, nullum præter mundum hunc infernum dari, ubi corpora inhumata manent, ani

mas uerò confeſtim ad cœlum auolare : PRO. *Siue cum illis , ſiue cum alijs concertatio fuerit , hoc uobis ſufficit , Irenæum hunc locum tertium aliter declaraſſe , quàm Romani Sacerdotes prædicant .* CAM. *Aut tu illam hæreſim renouare conaris , nempe animas electorum non poſſe ante iudicij diem in cœlorum regnum intrare : & hæc Domini ore condemnatur, ſi quidem Latroni dixit.* †Luc. 23. *Hodie mecum eris in paradiſo.* † *aut tertium locum , qui purgatorius ignis non ſit, dari contendis, ubi aliquo temporis ſpatio donec intrent , animæ ipſæ manere debeant ?* PRO. Hoc poſtremum eligo. CAM. Cauſam mihi oſtendi uelim , *cur animæ in hoc tertio loco manentes ad tempus , ne intrent , impediantur ?* PRO. Tibi *hoc onus incumbit , qui illam inquiris .* CAM. Nulla *certè ratio alia cogitari præter hanc unam poteſt , ut propterea morentur , quia interea temporis mundantur , eo quòd nil inquinatum in paradiſum ingredi poteſt .* †Sap. 7. Apocal. 21. † PRO. Nullius *purgationis Irenæus meminit , ſed tertium locum dari ſimpliciter dixit .* CAM. Dem *ego Irenæum ſimpliciter hunc locum poſuiſſe , modo tu mihi reſpondeas , an Irenæus locum hunc circunſcripſerit .* PRO. Inuiſibilem *eſſe dixit .* CAM. *Sit inuiſibilis , modo tertius locus ſit, ubi animæ interea temporis maneant .* PRO. T*ertium locum do, purgationem uerò nego.* CAM. N*on'ne de reſurrectione corporum Irenæus agit , pro certo habens animas uiuere ?* PRO. O*mnino.* CAM. N*on'ne tu fateris animas poſſe ante iudicij diem ad cœlum auolare ?* PRO. *Id ipſum confirmo.* CAM. F*ateris itaque primum locum inuiſibilem pro omnino iuſtis paradiſum eſſe .* PRO. *Sit ita.* CAM. H*oc conceſſo , aliud quoque dabis , quippe ſecundum locum infernum dici , ubi reprobatorum animæ , donec corpora reſurgant , maneant : ut totus homo abſq; fine deinde crucietur.* PRO. *Sint duo.* CAM. *Fuerunt'ne hæc duo in his uerbis à te citatis ab Irenæo expreſſa ?* PRO. Minimè *: ſed ita eius uerba intelligen-*

da ſunt. CAM. Subiungam igitur ego, itidem addendum eſſe, hunc tertium locum extra cœlum, & æternum ignem poſitum, ut in regnum cœlorum intrare poſſint, uel ipſum purgatorium ignem neceſſario eſſe, uel locum alterum, in quibus animæ purgantur. Nam extra ignem purgatorium, animæ particularibus locis quoq; circunſcriptæ ſunt, Deo ſic iubente, uti paulò poſt dicam † in quo † Dialog. 2.
purgari poſſunt. PRO. Vſque ad iudicij diem omnes animas in hoc tertio loco purgatorij manere Irenæus dixit, non autem ut breui tempore illo in loco permanentes in paradiſum intrent. CAM. Id conſiderat quod eſſe poterit, ut aliqui uſq; ad diem illam maneant. Bernardum lege, qui ſatis mites uſque ad iudicij diem, purgatorij flammas ſibi fore dicebat, modò ſic exactus, æternæ ſalutis, uiuens certus fieret. Iuſtus nanq; Dominus eſt, ut nos puniat: Miſericors item, ut quorum, & quando decet, miſereatur: quæ intuens Irenæus ſubiunxit. [ſic enim uenient ad conſpectum Dei] quid iſtud ſic uenient? niſi docere, immundas animas & corpora pœnitentium in cœlum non intrare, ante quàm purgentur? ne dicamus in reſurrectione mortuorum omnes animas ſaluari, qui in inuiſibili loco manſerunt, quando & infernus ipſe ignis perpetui inuiſibilis locus eſt, quapropter addidit [& ſic reſurgentes aſſumi quotquot Dominus dignos habuerit] quid illud dignos habuerit? non ne quidam indigni ex his, qui in inuiſibili loco extra paradiſum manent? in inferno autem nemo dignus: ergo in purgatorio igne temporali, qui locus tertius eſt ab Ireneo expreſſus. Vtinam grammatiſtæ ſilerent, & has hæreſes minimè audiremus.

CAPVT SEPTIMVM.

Alio Ieſu Chriſti teſtimonio purgatorium ſtabilitur Matth. 5.

CAMERARIVS, PROTESTANS.

ESTO *conſentiens aduerſario tuo citò, dum es in uia cum eo(Ieſus inquit) ne forte tradat te iudici, & iudex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas minutiſſimum quadrantē.*† PRO. *Ieſu uerba hæc ſunt, à nobis ſæpe optime explicata.* CAM. Mecum hodie certas. PRO. Perge. CAM. Cui Ieſus loquitur? PRO. Homini carnali. CAM. Quis *aduerſarius?* PRO. *Spiritus, qui aduerſum carnem perpetuò militat, eiq; ſuadet, ut Dei mandata ſeruare uelit, oblatamq; crucem ſuſtinere: ut eam ſuſtinendo, peccatorum ſuorum pœnam penſitet: pœnitendoq; eius anima hunc in modum mundata in paradiſum intret.* CAM. *Quis iudex?* PRO. *Dominus.* CAM. Miniſter quis? PRO. *Satan.* CAM. *Metaphorica uerba hæc omnia ſunt?* PRO. Omnino. CAM. *Diuerſi igitur ſenſus literæ accōmodari poterunt.* PRO. *Vtiq.* CAM. Quem tu intellectum proponis? PRO. *Dominus eſt, qui peccatorem admonet, ut antequam ab eo affligendus ad tempus Satanæ in hoc mundo tradatur, carnem domare conetur: ne forte, ſi hoc non egerit, afflictionibus bene uiuere diſcat.* CAM. *Quoniam, ſi unicuiq; ſuo ſenſu metaphoras & parabolas interpretari liceret, facile ad fabulas multa conuerti poſſent, hoc unum remedium huic incommodo eſſe arbitror; ut nil ad explicandum eas afferatur, quod cæteris ſcripturæ teſtimonijs non quadret.* PRO. Recte. CAM. *Hoc itaq; conceſſo, ſemel loquendo duo efficere conabor: alterum, ut hunc ueſtrum ſenſum nullo modo uerbis Ieſu*

¶ Argumē. 7. pro purgatorio.

† Matth. 5.

accommadari poſſe uideatis: alterum uerò, ut uerum huius ſententiæ Domini ſenſum apertiſſimè ex his quæ in medium afferam, intelligatis. PRO. *Matura.* CAM. *Dum es in uia, Dominus dixit: non'ne?* PRO. *In uia.* CAM. *Quænam uia hæc?* PRO. *Quotiens uis audire, tempus ſanè eſt, antequam ſpiritus carnem accuſet, et adverſario ſatanæ peccator tradatur, ut uerberibus diſcat rectè uiuere.* CAM. *Aut tu tempus illud conſideras conflictus inter carnem, & ſpiritum, dum caro mentem ad concupiſcendum tentat, ratio autem, carnis cogitationes reprimit: & hoc tempore, quia nil mali egerunt, quod in mortale peccatum tranſeat, tortori tradi non poſſent; si uerò tempus conſideras, quando ſpiritus carni conſenſit, ob quod caro & ſpiritus affligendi ſunt, tunc criminis ſocius potius quàm aduerſarius in uia ſpiritus ipſe dicetur. Etenim cum Adam dixit, mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi. † ſociam ſibi datam oſtendit, cui ipſe ſocius quoque delinquendo fuit. Quis enim tam delirus homo erit, qui ſpiritum hunc carni aduerſarium eſſe dicat, quandoquidem, ſi aduerſarius iſte ideſt ſpiritus, iudici carnem, ut puniatur, traderet, ſpiritus carni conſentiens & ipſe tradendus eſſet. Porro ſi ſpiritus ipſe aduerſarius eſſet, quomodo ut caro affligatur coram iudice inſtaret, et non potius cum Paulo, ut ſtimulus carnis ab eo auferreretur, oraret?* † PRO. *Non'ne ſpiritus rerum male geſtarum ſæpe carnem accuſat?* CAM. *Se ipſum ſimul & carnem, non tamen eam ob cauſam accuſat, ut iudicem adeat, qui tortori eum tradat, ut carceri mancipatus puniatur, quin potius mens ipſa ad ſe conuerſa, pro indulgentia utriuſque coram iudice orat.* PRO. *Quem tu ſenſum literæ accommodas?* CAM. *Hoc modò literam explicandam eſſe cenſeo. [Eſto conſentiens aduerſario tuo] id eſt legi.* PRO. *Quænam improprietas hæc eſt?* CAM. *Chriſtum arguere tu uis, qui dixit à Moyſe legiſlatore te propterea ac-*

† Gen. 3.

† 2. Cor. c. 12.

† Io. 5. cuſatum iri, quòd legem non ſeruaſti, † Quod ſi ita eſt, non ne hoc modo lex aduerſaria tua eſt, & Moyſes, qui ob legem non ſeruatam te accuſabit? PRO. Pergè. CAM. Citò dum es in uia cum eo, hoc eſt uſque ad mortem; ſiquidem uel mandata ſeruando, uel pœnitendo ſaltem legem non ſeruaſſe, ipſam legem implemus: pœnitentia autem uſque ad mortem conceditur: ſicut
† Eccle. 18. ſcriptum eſt, Ne uerearis uſque ad mortem iuſtificari: † quoniam
† Hebr. 9. ſemel ſtatutum eſt mori; & poſt hoc, iudicium: † & nullus pœnitendi relinquetur locus; quemadmodum Epulonis hiſtoria docet, qui non ut peccati eum pœniteret, ſed propter dolorem auxilium quærebat † ne poſt mortem tradat te iudici Chriſto, cui
† Vide quæ ſcripſi in dialogo de eleemoſyna c. 5. §. 2. omne iudicium Pater dedit, † & iudex Chriſtus tradat te miniſtro ſatanæ, quo ad miniſterium hoc Deus ipſe utitur, & in carcerem mittaris. PRO. De igne ergo inferni intellexit,
† Io. 5. quo in loco animæ, ut perpetuò ibi maneant, carceri impœnitentes includuntur. CAM. Temporalem, non autem æternum carcerem Ieſus expreſſit, cum dixit, amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouiſſimum quadrantem. PRO. Vox illa, donec, pro tempore perpetuo (quemadmodum illud, Donec ponam inimicos tuos, & alio in loco, Donec peperit) à nobis uſurpatur. CAM. Sed malè. PRO. Quapropter? CAM. Quoniam uerba impropriè minimè intelligẽda ſunt, quando ſecundum propriam ſignificationem intelligi poſſunt. Grãmatiſtæ quidem uos eſtis, non tamen animaduertitis adiacentia plerunq; nos cogere, ut uerba impropriè uſurpemus, ut pote, ſi locum à nobis citatum intueamur, in quo de Chriſto Propheta agebat, cuius regnum ad tempus eſſe non po-
† Apo. 22. teſt, quando ille eſt, qui regnabit in æternum et in ſeculum ſeculi. † Aliud uerò teſtimonium, quod teſtatur Ioſeph Mariam non cognouiſſe, donec peperit primogenitum, de Maria loquitur, quæ etiam ueſtra confeſſione perpetuò uirgo permanſit. At hic, non exibis

inde, donec nouiſſimum quadrantem reddas, Dominus *dicit*: *quod quidem reddere, in inferni igne perpetuo, uerificari non po-teſt: & cum ſoluendo exire omnino debeat, ad tempus eos carceri mancipari, ut confiteamur, neceſſe eſt.* PRO. V*nico ar-gumento os tibi obſtruam.* CAM. Q*uo?* PRO. C*onſentire aduer-ſario debet, donec uita comes eſt.* CAM. Omnino. PRO. I*lle ergo mittitur, qui non conſentit.* CAM. Rectè. PRO. Aduerſarius, *lex eſt.* CAM. Maximè. PRO. P*erpetuus ergo carcer propterea erit, quia legi non obtemperauit.* CAM. H*anc conſequentiam nego: nam legi conſentit is, quem in uita legem non ſeruaſſe pœnituit, ac pœ-nitendo ſimul in uita acquirit, ut ſuffragia, quæ uiui pro ſe mortuo faciant, ei prodeſſe poſſint.* † PRO. Q*uid nunc ex his omnibus col-ligis?* CAM. H*anc ego aquam ex hoc fonte haurio: ut poſtquam paradiſus, locus ſummæ libertatis eſt, inferni autem ignis & car-cer perpetui ſunt: alterum carcerem ad tempus dari neceſſe ſit, ubi malè actæ uitæ pœnam uſque ad unicum quadrantem penſite-mus, itaq; tandem mūdati, nec aliter, in cœlorum regnum intremus.* PRO. Poterat *quidem* Ieſus *unico uerbo purgatorij ignis locum declarare, non autem metaphoris uti.* CAM. H*ac ſola ratione ſi-lere omnino deberetis; quando ex his expendere licet, non ſolum notulam purgatorij* Ieſum *exprimere noluiſſe, uerum etiam rem ipſam metaphoris narraſſe: & hoc quidem ut uos et patres ueſtri carnalibus auribus audientes, ſpi-ritualibus minimè audiretis, electi uerò ſpiritu au-dirent.*

† Aug. Enchi. c. 110.

Caput

CAPVT OCTAVVM.

Ioannis teſtimonio ignis purgatorius hoc loco oſtenditur.

CAMERARIVS. PROTESTANS.

Argumētum 8 ꝓ purgatorio.

HÆC Ioannis uerba ſunt [*Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccato non ad mortem, petat, & dabitur ei uita peccanti non ad mortem. Eſt peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis. Omnis iniquitas peccatum eſt, & eſt peccatum ad mortem.*] PRO. *Quid ex hoc Ioannis teſtimonio colligis?* CAM. *Satis aperte purgatorium probari.* PRO. *Totus nouis inuentionibus deditus eris?* CAM. *Non, propterea quia uetuſtas ſuo loco conſeruanda eſt, res nouæ, quæ optimos fructus producunt, repudiandæ erunt.* PRO. *Quid pro peccato ad mortem intelligis?* CAM. *Is hoc peccato ad mortem peccat, qui fidem per charitatem operantem, ad mortem uſq; à ſe abalienauit.* † PRO. *Non ergo antea peccatum ad mortem eſt, quam naturæ diſſolutio fiat, ut pro eo ab eccleſia orari non poſſit.* CAM. *Aliud eſt peccatum ad mortem, hoc eſt peccato in ſpiritum ſanctum in uita aliquem peccare, & pro eo in uita eccleſiam orare: quod permittitur: Aliud pro peccato ad mortem, diem functo peccatore, uelle eccleſiam orare: quod ei interdictum eſt.* PRO. *Quis diſtinctionis huius author?* CAM. *In uita nos orare poſſe pro tali peccato Auguſtinus teſtatur, cum ait, Peccatum ergo fratres, de quo Ioannes agit, ad mortem puto eſſe, cum poſt agnitionem Dei per gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti quiſq; oppugnat ueritatem, & aduerſum ipſam gratiam, qua reconciliatus eſt Deo, inuidentiæ facibus agitatur.* † PRO. *In uita peccatum hoc modo committi Auguſtini uerba docent; quòd autem in uita pro ipſo oremus, Auguſtinus tacet.* CAM. *Sic Auguſtinus alio in loco inquit: De nullo*

† Aug. de falſa peni. c. 4.

† Aug. lib. prim. retra. c. 19.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

deſperandum, quandiu patientia Domini ad pœnitentiam adducit.† PRO. Minimè huius peccati Auguſtinus meminit. CAM. De nullo dixit: ergo neq; de iſto. Non quidem circa hoc diſcrimen aliquod inter nos eſſe debet, quandoquidem iam dudum oſtendi, ipſum peccatum in ſpiritum ſanctum ante mortem remitti poſſe. Quod autem poſt mortem orare non liceat, Ioannis uerba ſatis apertè hoc docent, quæ, dum alterum uetant, alterum non uetitum permittunt. PRO. Neque pro hoc, neque pro alijs poſt mortem oramus. CAM. Cum Ioannes inquit, eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis: ne dicamus Ioannem uerbis Chriſti aduerſari, qui peccatum in ſpiritum ſanctum, quod ad mortem eſt, remitti in uita poſſe dixit, inquiens, facite uobis arborem bonam,† ſatis de ea oratione ſe loqui oſtendit; quæ poſt mortem in fauorem peccantis ad mortem, Domino offertur. PRO. Illam fortaſſe ſpeciem peccati in ſpiritum ſanctum conſideras, cuius Auguſtinus meminit, nempe quando obſtinatus quiſpiam in hoc peccato perit? CAM. Maximè. PRO. Quomodo eccleſia cor morientis cognoſcere abſque Dei reuelatione poterit, ut illum, qui diem obijt, obſtinatum fuiſſe iudicare queat? Nam fieri poteſt, ut in hora mortis ad pœnitentiam à Domino adducatur. CAM. Cum eccleſia de manifeſtis iudicet † ſi aliquem eccleſiæ rebellem, ab ea excommunicatum in ſua obſtinatione perire cernit, probabiliter eum condemnatum à Domino eſſe iudicat, nec pro eo orat. PRO. Hunc igitur in modum Ioannis uerba intelligenda eſſe cenſes? CAM. Omnino. PRO. Quo tendas, perſpicuè nunc uideo. Vis quidem hoc conſequens ex his Ioannis uerbis inferre. Pro hoc peccato ad mortem, non licet poſt mortem orare: ergo pro cæteris peccatis mortalibus, quorum eum qui mortuus eſt pœnituiſſe conſtat, oramus. non pro culpa, quæ remiſſa eſt: ergo pro pœna. Non pro his, qui ſunt in cœlo, qui nihil ſoluere obligantur; Non pro his, qui in inferno manent, ubi

† Aug. de ver. dñi in Matheū ſerm. xi. col. x.

† Matth. 12.

† De ſpon. c. tua.

nulla eſt redemptio; ergo pro tertio loco purgatorij ignis, in quo animæ à maculis repurgantur. CAM. Non'ne optimè iſthuc conſequitur, Ioanne ſimpliciter dicente, Vt pro peccato ad mortem non liceat orare? qui enim unum excepit peccatum ad mortem, quod poſt mortem, eccleſiæ ex his quæ uidet, notum eſſe poteſt, uetans ne pro eo oremus, ſatis expreſſit ut pro cæteris, quæ iniquitates fuiſſe potius quàm peccata ad mortem conſtat, poſt mortem oremus; & cum poſt mortem fruſtra pro anima, quæ in cælo, uel in igne æterno manet, eccleſia oraret: tertium locum dari neceſſe eſt, ubi hi maneant, pro quibus eccleſia poſt mortem orat. PRO. Vt omnes hos ſcopulos uitemus, ſic Ioannis uerba explicanda eſſe cenſeo, quippe ut pro peccato ad mortem, de mortali peccato intelligat: pro iniquitate, ipſa peccata uenialia. CAM. Si mortale peccatum quod fuit; ueniale peccatum propterea uocites, quia temporalis illius pœna eſt, & ſolui, uel patiendo, uel ſuffragijs uiuorum poteſt, aſſentior. Si autem pro ueniali peccato, quod committitur, uocem hanc uſurpas, eam ob cauſam huic tuæ opinioni, ut de his peccatis Ioannes duntaxat ſenſerit, ſubſcribere non poſſum, quia ueniale peccatum iniquitas non eſt, tametſi peccatum ſit. † PRO. Quid ergo erit? CAM. Humana fragilitas dolo carens, abſque quo dolo, uel eo quòd dolo comparetur, mortale peccatum, aut quodcunq; facinus morte dignum committi non poteſt: hoc ſanè Paulus intuens dixit; Non apprehendat uos tentatio, præterquàm humana, abſq; qua uitam ducere nequimus.†

† Aug. de ſanct. ſerm. 41, ſer. 4 & Thom.

† 1. Cor. c. 10.

CAPVT NONVM.

Ioannis teſtimonio Apocalipſis Quinto purgatorium oſtenditur.

CAMERARIVS. PROTESTANS.

¶ *Argumẽ. 9. pro purgatorio, ex apocalipſi libro, quẽ canonicũ eẽ paulo poſt oſtẽdã.*

IOANNIS *quoque uerba hæc ſunt* [*& omnem creaturam quæ eſt in cœlo, & quæ ſuper terram, & ſubtus terram; & mare, & quæ in eo ſunt, omnes audiui dicentes ſedenti in throno, & agno, benedictio & honor & gloria & poteſtas in ſecula ſeculorum.* PRO. Si Ioannis *presbyteri uerba hæc eſſe contendis, aſſentior.* CAM. Ioannis *Apoſtoli ſunt.* PRO. *Apocryphum igitur librum illum eſſe reſpondeo.* CAM. *Tres ſatis diuerſæ quæſtiones hæ ſunt, quæ ſeſe in præſentia nobis offerunt: altera, an liber ille apocryphus ſit, nec ne; altera, ut tam uerba à me iam dudum citata, q̃ reliqua, quæ ex multis libris, quos apocryphos uos eſſe contenditis, allaturus ſum, ut decet, explicare debeamus, explicandoq́, quid uerba ſignificent intelligamus. Tertia ut uideamus, an uobis liceat* Apocalypſis *librum,* Tobiæ, & Machabæorum, *apocryphos uocare: quod poſtremo diſcutiemus.* PRO. *Quid impedimento nobis eſt, quin id in præſentia fiat?* CAM. *Ne ſæpius eadem repetere cogamur. Poterimus itaq; uerba ipſa explanare, & ſi canonica erunt, illis ſtare, ſi uerò ueritas ſe hunc in modum non habeat, aliter illa conſiderare.* PRO. *Perge.* CAM. *Quoniam aliquos in cœlo eſſe, qui* Dominum *laudant, itidem et in terra minimè dubitamus, de ijs qui ſubtus terram & ſubtuſ mare, ac in eo manent, noſtra concertatio erit.* PRO. *Contendis fortaſſe ex hoc loco purgatorium ignem probare?* CAM. *Quid ni?* PRO. *Ne dicas ex noſtro capite uelle nos uerba hæc interpretari, communem* Catholicorum *opinionem in medium promam, quibus placuit de honore præ-*

ſtando naturæ Chriſti aſſumptæ in loco illo agi, quē omnes gentes laudāt [quæ ſupra terram, et ſubtus terram ſunt] id eſt homines uiatores & dānati. CAM. *Damnati ergo ad ignem æternum, Deo benedicunt?* PRO. *Res apertiſſima eſt, minimè damnatos, et ſi Dei cognitionem quandam, quatenus eos affligit, habeant, cum tanq; bonitatis fontem colere, quin potius eum odiſſe.* † *Atqui, ſicut credunt dæmones, & contremiſcunt: eodem modo humanitati Chriſti omnes damnati ſubijciuntur.* CAM. *Verba literæ obſeruemus, quæ hæc ſunt: [Omnes audiui dicē tes ſedenti in throno, et agno. Benedictio & honor et gloria et poteſtas ſedenti in throno, & agno.]* † *quæ quidem uerba adorationem, & laudem oſtendunt Dei, qui ſedet in throno, & agni, potius quàm ſeruilem timorem.* PRO. *Catholicis ergo aduerſaris, qui palam confitentur ipſos damnatos per hæc uerba oſtendi.* CAM. *Duæ damnatorum ſunt cohortes: altera nimirum illorum, qui in æternum condemnati ſunt; altera uerò eorum, qui ad tempus condemnantur: de quibus poſtremis, ut domino benedicāt, Catholici ſentiunt. Quod ſi tu confirmaueris, purgatorium ignem dari, apertè cum Catholicis confiteberis: hi quidem in purgatorio igne manentes, illi ſunt, qui in medio ignis Dominum laudantes, eius miſericordiam præſtolantur.* PRO. *Male has laudes hi concinere poſſunt, qui flammis ignis exuruntur.* CAM. *Ais tu, ignem ipſas quoq; tribulationes mundi eſſe?* PRO. *Aio.* CAM. *Scripturam ergo illam lege, quæ de his loquens, qui in igne tribulationum ſunt, ſic ait: Et clamauerunt ad Dominum, & de omnibus neceſſitatibus eorum liberauit eos.* † PRO. *Nemo certè, qui in igne uero exuritur, laudes canit.* CAM. *Tyburtium, Laurentium, et multos martyres hilariter martyrium ignis ſuſtinuiſſe legimus.* PRO. *Credant qui uolunt.* CAM. *Quid iſtud, ut ueſtros Lutheranos, cum rogos intrant, hilariter illa ferre prædicetis: hos uerò, & Latronem in cruce poſitum, atq; Ioannem in igne & oleo ma*

† Tho. 4. diſt. 50

† Apoc. 5.

† Pſal. 106.

nentem, Deum laudaſſe negetis? PRO. *Laudent, quid tum deinde?* CAM. *Rogabo, ante quàm reſpondeam, quid uerba illa ſignificent, quæ poſtquam dixiſſet, & ſubtus terram, ſtatim addidit* [*& mare, & quæ in eo ſunt.*] PRO. *Cætera animalia maris & aeris oſtendere uoluit.* CAM. *Non'ne ſæpe dixi uobis, non poſſe uos grammatiſtas eccleſiæ margaritas in theſauro ſcripturarum inuenire? paulò enim poſt multas ſpecies purgatorij ignis etiam in mundo iſto dari perſpicuè uobis oſtendam.* PRO. *Dem hoc.* CAM. *Hoc conceſſo, animaduertere debes in toto libro Apocalipſis Ioannem metaphoris uſum eſſe: ſcriptura uerò alijs in locis per aquas ipſas tribulationes intelligit; ſicut ſcriptum eſt, Tranſiuimus per ignem & aquam.* † *& alio in loco, Qui deſcendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis, ipſi uiderunt opera Domini in profundo.* † PRO. *Non contradico.* CAM. *Cum ergo Ioannes dixit, omnes benedicere Domino, qui in cælo ſuper terram, & ſubtus terram manent, & ſubtus mare, & quæ in eo ſunt, his metaphoris non de piſcibus intellexit & cæteris animantibus, quæ ſi certo modo Deum laudant, minimè tamen gloriam & laudem in ſecula ſeculorum ei exhibent, ſicut litera dicit: quo fit ut de hominibus intellexerit, qui ſuper terram ſemotis afflictionibus cum Angelis Deum collaudant.* [*in mari & qui in eo ſunt*] *id eſt in omni loco anguſtiæ & tribulationis, quæ multæ ſunt* [*& ſubtus terram*] *ubi locum dare neceſſe eſt, in quo laudetur Deus. In igne inferni perpetuo, non: ergo in igne purgatorio, qui ad tempus urit: ubi miſericordiam Dei expectantes, ſic concinunt. Benedictio & honor & gloria & poteſtas in ſecula ſeculorum. Amen.* † PRO. *Sunt qui putant de limbo in loco illo Ioannem ſenſiſſe.* CAM. *Satis tamen ineptè, quando liber ille Apocalypſis multò poſt ſcriptus eſt, quàm Ieſus limbum clauſiſſet.*

† Pſa, 65.

† Pſa. 106.

† Apocal. 7.

CAPVT DECIMVM.

Thobiæ authoritate purgatorius ignis oſtenditur.

CAMERARIVS. PROTESTANS.

QVID uerbis Thobiæ reſpondere poteris, cum ait, Panem tuum & uinum tuum ſuper ſepulturam iuſti conſtitue, & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus.† PRO. Satis quidem mihi eſt, librum illum apocryphum eſſe. CAM. Deſine ad hoc aſylum confugere, & uerbis Thobie reſponde, quem canonicum eſſe tibi paulò poſt oſtendam. PRO. Cauſam mihi oſtendi uelim, ob quam apocryphus non ſit. CAM. Iam iamq; id apertè cernes,† age igitur interim ut Thobiæ uerbis reſpondeas, ſi potes. PRO. De homine iuſto Thobias lquitur, qui ſi in iuſtitia mortuus eſt, bonorum noſtrorum haud quaquam eget. CAM. Eum quoq; iuſtum eſſe dicimus, quem peccaſſe in uita pœnituit, bonorum noſtrorum indigentem, ut noſtris ſuffragijs pœnam peccatorum penſitare queat.

¶ Argum. 10. pro purgatorio.

† Thobiæ. 4.

† Infra c. 15. primo.

CAPVT VNDECIMVM.

Ex Capite XII. Machabæorum ſatis apertè purgatorium probatur.

CAMERARIVS. PROTESTANS.

SVPEREST, ut uerba libri Machabæorum afferam, quibus Proteſtantium ori ſilentium imponam. PRO. Tot controuerſias litera illa habet, ut ab optimo iudice uix biennio terminari poſſint. CAM. ſine me uerba illa in mediũ producere, ut tu deinde gradatim ſin-

¶ Argum. 11. pro purgatorio.

gula proponas, de quibus tibi reſponderi optas. PRO. *Perge.* CAM. *Sic uerba libri illius habent.* [*Cum Iudas Machabæus Gorgiæ militibus fugam incuſſiſſet, collecto exercitu uenit in Ciuitatem Odollam: ubi comperto iam interfectos Iudæos ob donaria idolorū fuiſſe occiſos, ad preces conuerſi, rogauerunt, ut id quod factum erat delictum obliuioni traderetur.* Et *facta collatione, duodecim mille drachmas argenti miſit Hieroſolymam offerri pro peccatis mortuorum ſacrificium, bene & religioſæ de reſurrectione cogitans: niſi enim eos qui ceciderant, reſurrecturos ſperaſſet, ſuperfluum uideretur & uanum orare pro mortuis.* Et *quia conſiderabat, quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optime haberent repoſitam gratiam.*] *Tuum igitur nunc eſt, ut ea proponas, de quibus diſputaturi ſumus.* PRO. *Facilè Iudam in propria opinione falli potuiſſe, dum idolatras ſaluos fore conſiderauit, in primis propono.* CAM. *Vita eius, ſanctum uirum Iudam fuiſſe oſtendit, qui reuelatione ſic potuit loqui.* PRO. *Diuinare potius hoc eſt, quàm quæſtioni à me propoſitæ reſpondere.* CAM. *Minimè hoc in controuerſia eſt, an illi ſalui fuerint, nec'ne: quin potius an pro eis Iudas unà cum populo rectè orare, eleemoſynasq; elargiri potuerint, quos ſaluos fore putabant. Non quidem tibi hoc negare licebit, nempe conſuetudinem eccleſiæ Iſraelitarum orandi pro mortuis, atq; eleemoſynas pro animabus defunctorum erogandi, illo in loco ſatis apertè oſtendi. Quid enim in litera illa continetur quod recens hebræorum uiuentium conſuetudo non ſeruet? hac enim ratione ritus iſte ab Hebræis hodie ſeruatur, qui ante Chriſti aduentum ab Iſraelitis obſeruabatur? Quòd ſi illi ſic uiuunt, num etiam ſi nullus liber Machabæorum ſcriptus fuiſſet, id ipſum conſuetudo non oſtendit, quod liber ille recenſet?* PRO. *Num ab his, quæ Iſraelitæ ſeruant, uiuendi regulam eccleſia noſtra ſumere debet?* CAM. *Minimè hoc contendo, ſed potius ipſam conſuetudinem in libro Machabæorum*

enarratam ueram etiam Hebræorum tempore fuiſſe. PRO. Pro aduentu Meſſiæ, qui limbum ſpoliaret, orabant. CAM. Vnde hoc hauris? non'ne pulchrum hoc eſt, ut ſupererogationis opera, quæ pro penſitatione pœnæ peccatorum iu uirtute futuri Meſſiæ elargiebantur, tu ad aduentum Meſſiæ conuertas? Hæc ut memoriæ commendes rogo, propter quædam, quæ paulò poſt enarraturus ſum, & reliqua aggrediamur. PRO. Secunda ratio, quæ abhorrere ab hoc libro animum meum impellit, hæc eſt: quia Raziæ factum, quod mortem ſibi conſciuerit, magnopere commendat, cauſam addens, quia nobiliter mori uoluit. CAM. Ioſephi uerba ſunt, non autem Raziæ, idq; hiſtoriæ author commendauit, quod iuſtitia comite Razias fecit. PRO. Palam Auguſtinus Raziæ factum improbat. † CAM. Magnæ quidem authoritatis Auguſtinus eſt, ſed eo maior eccleſia catholica, quæ librum Machabæorum canonicum fecit. PRO. Fecit utiq;, ſed non aliter, niſi ut ſobrie legendo, aliquid boni à libro illo lectores excerperent. † CAM. Omnes hæreticorum libri, ceſſante inhibitione facta ne legantur, propter hunc finem ab eccleſia legi poſſunt: at canonicis omnino ſtare debemus. PRO. Quid Auguſtino reſpondes? CAM. Si ita res proceſſiſſet, uti Auguſtinus obſeruat, peccatum Raziæ nulla ratione excuſari poſſet, quædam tamen mihi occurrunt, quæ ex eodem Auguſtino haurio, de quibus à te mihi reſponderi peruelim. PRO. Quæ nam iſta ſunt? CAM. Dic rogo ante quam ad Auguſtinum aggrediamur, an à charitate ardentiſſima cõmotus Ignatius in hæc uerba proruperit? utinam fruar beſtijs, quæ mihi ſunt præparatæ, quas & oro ueloces mihi eſſe ad interitum & ſupplicia, et allici ad comedendum me, ne ſicut & aliorum martyrum non audeant corpus meum attingere. PRO. Id quidem Ignatius dixit, cum futurum martyrium ſibi reuelatum fuiſſet, quod ab alijs accepit, qui dixerunt, cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto. PRO. Minimè tamen mortem ſibi

Razias.

† Epi. ſi. et 2. epi. Gaudẽtij c. 23.

† Aug. contra ſecundã Gaudẽtij, epi. lib. 2. cap. 23.

conſciuit, uti Razias fecit. CAM. *Audi quid poſt uerba iſta ſubiunxit: Quod ſi uenire noluerint, ego uim faciam, ut deuorent; Quid enim plus fuit, ſanum hominem, mortem beſtias impellendo, optaſſe, ſicuti Ignatius in animo conſtituerat, an quòd ſemimortuus Razias, qui ſtans ſupra quandam petram præruptam, & iam exanguis effectus, complexus inteſtina ſua, utriſq; manibus, proiecit ſuper turbas, inuocans Dominatorem uitæ ac ſpiritus, ut hæc illi iterum redderet, atq; ita defunctus eſt.* PRO. *Præſupponis ergo, reuelatum fuiſſe Ignatio martyrium futurum.* CAM. *Quoniam præparatas ſibi etiam beſtias palam aſſerit, hinc id ſibi reuelatum autumo, quod Razias corporeis oculis cernebat; ſeruandus nanque ordo ipſius literæ eſt, quæ minimè dicit Raziā pro mundi gloria ſe occidiſſe, ſic enim hiſtoriæ author exorditur. Hic multis tēporibus continentiæ propoſitum tenuit in iudaiſmo, corpusq; & animam tradere contentus pro perſeuerantia, non autem dicit pro gloria mundi.* PRO. *Gladio ſe petyt, eligens nobiliter mori.* CAM. *Non tamen pro mundi gloria, ſed tanquam ille qui prælia Domini certabat, uti litera ſubiungit, potius quàm ſubditus fieri peccatoribus.* PRO. *Nolebat contra natales ſuos indignus iniurys, agi.* CAM. *Verba Ioſephi, non autem Raziæ illa ſunt, illa uerò, quæ à me in medium producuntur, Raziæ.* PRO. *Gladio ſe petyt.* CAM. *Tunc ſcilicet, quando comprehenſum ſe uidit.* PRO. *Præcipitauit ſemetipſum.* CAM. *Cum turbæ oſtium irrumperent.* PRO. *Inteſtina ſua proiecit ſuper turbas.* CAM. *Inuocans Dominatorem uitæ, ac ſpiritus, ut hæc illi iterum redderet, itaq; in fide Ieſu Chriſti, qui propter noſtram reſurrectionem reſurrexit, diem functus eſt. Etenim, ſi apertè pateret Raziam peccaſſe, quia in fine Chriſtum inuocauit, per quem ſe reſurrecturum certa fide ſperauit, ſaluus adhuc eſſet. Pone enim aliquem ſibi uerè mortem conſciuiſſe, quem id egiſſe in fine pœnituiſſet, non'ne ſaluus eſſet?* PRO *Scriptum qui-*

†Eccle. 18. dem eſt uſq; ad mortem poſſe iuſtificari animas noſtras.† Sed pœnitentia non adeſt. CAM. Datam ſanctis uiris eſſe Auguſtinus, †De ciuit. Dei lib. 1. c. 25. quem tu citas, alio in loco reſpondet.† PRO. Homo Auguſtinus eſt. CAM. Sanſonis hiſtoria perſpicue hoc docet, qui ſemetipſum interfecit, & tamen inter Sanctos connumeratur.† †Iudi. 16. PRO. Inſpiratione Dei mortuus eſt Sanſon. CAM. Vnde hoc hauris? PRO. Auguſtino teſte loquor, cui placuit eam ob cauſam ſic eſſe præſumẽdum, quia uidemus Sanſonem miracula feciſſe. CAM. In eodem tamen cõtextu legimus Sanſonem ignoraſſe, Deum receſſiſſe ab eo. PRO. Orauit tamẽ poſtea Sanſon. CAM. Quid dixit? PRO. Domine Deus meus memento mei, & redde mihi fortitudinem priſtinam, Deus meus, ut ulciſcar me de hoſtibus meis, & pro amiſſione duorum luminum, unam ultionem recipiam. CAM. Comparentur quæſo orationes iſtæ, ut uideamus an Raziæ oratio, qui nullam uindictam appetebat, quin potius corpus ſuum propter Deum contemnebat, charitate magis referta fuerit? Hac plane charitate motus Laurentius Chriſti miles dixit, uolue, & manduca: ſed quid uerbis moror? dic amabo cur Auguſtinus Raziæ factum improbauit? PRO. Quia mortem ſibi conſciuit. CAM. Non'ne idem Auguſtinus multas ſanctas in amnem ſe propter Chriſtum proieciſſe teſtatur, quarum martyria in Eccleſia catholica ueneratione celeberrima uenerantur?† †De ciuit. Dei lib. 1. c. 25. Quid cauſæ? num quia præſumendum eſt ſic eis à Deo iniunctum fuiſſe? cur non & Razias, qui tanta ſanctitate pollebat, ut iure merito pater Iſraelitici populi appellaretur? PRO. Voluerunt illæ ut earum uirginitatem ſeruarẽt, in amnẽ prodere. CAM. Perſeuerare quoq; Razias uolebat. PRO. Moueor tertio loco, ut nullo pacto liber ille recipi poſſit, quia in fine hæc uerba cõtinet. [Ego quidem faciã finem: & ſiquidem bene & ut hiſtoriæ competit, hoc & ipſe uelim: ſin autem minus digne, concedendum eſt mihi.] Num ego id credam, quod penes authorem hiſtoriæ dubium eſt? CAM. Quis

uos non irrideat, dum non erubeſcitis humilitatē Ioſephi ſic loquentis in culpam conuetere? Non quidem latere uos puto Hieronymum his uerbis uirum hunc, qui hiſtoriam hanc ſcripſit, in libro de uiris illuſtribus commendaſſe. Alius liber eius ualde elegans habetur, in quo & Machabæorum ſunt digeſta martyria. Etenim ſi Ioſepho hiſtoriæ illius authori in his quæ recenſet credendum non eſt, cui credendum ſit non uideo.

CAPITIS VNDECIMI §. I.

Neq; Machabæorum libros, neq; cæteros in Biblijs comprehenſos apocryphos hodie eſſe hoc loco oſtenditur.

PROTESTANS. CAMERARIVS. RHETOR.

DICAM deniq; Machabæorum librum apocryphum eſſe, ac Hieronymum et Auguſtinū nos ſequi oportere, quibus placuit, ut ſiquis contenta in libro illo uult credere credat. † CAM. Nullum librum hodie apocryphum dici poſſe in libro de uera Eccleſia Dei perſpicuè oſtendi. † PRO. Verſutior es ipſa figuli rota, modo enim ad hunc, modo ad illum librum idcirco cōfugis, ut nec in uno, nec in alio ueritas ipſa legi poſſit. CAM. Deſcribam igitur ea, quæ ibi ſcripſi, ut os tibi obſtruatur. PRO. Perge. CAM. Diſputatio, quam ego in loco cum Rhetore inſtitui, ita habet. Pleno quidem ore & ſanctos & canonicos illos eſſe diceretis, ſi ueſtris commentis ſuffragari poſſent: uerum quia frenum ori ueſtro imponunt, quandocunq; à catholicis patribus citantur, apocryphos eſſe confeſtim acclamatis, ignorantes fortaſſe quid ſit apocryphum librum eſſe. RHET. Illos apocryphos ueteris teſtamenti libros nos uocamus, qui in canone hebrææ

† Aug. in epi. ad Gauden. c. 23.
† In canone c. 2.

Synagogæ ſcripti, ut pro lege ſtent haudquaquã inueniuntur. CAM. Probè, modò & illud addas, quippe eam ob cauſam in canone poſitos non eſſe, quia eorum occulta origo non patuit patribus, ſcripſiſſe nanq; Enoch Iudas Apoſtolus teſtatur, nec proinde in canone liber ille ſcribitur, eò quòd an illud eſſet, quem Enoch ſcripſit, minimè poterat inueniri.† RHET. Dem iſta. CAM. Si hæc fateris, eueſtigio confiteri compelleris, ut quomodo eccleſia noſtra, ſi illi quadam ſucceſſionis ſerie librum illum Enoch fuiſſe conſtaret (quanquam in canone Hebræorum non eſt) canonicum eum facere hodie poſſet: eodem & reliquos quorum originem ſciret, & nil falſum continerent. RHET. Dimiſſis his ueſtris ſyllogiſmis, eos canonicos duntaxat libros nos eſſe dicimus, quos in Hebræo canone contineri Hieronymus teſtatur.† CAM. Totum igitur teſtamentum nouum, quod ipſi excludunt, eis apocryphum erit. RHET. Sit ita. CAM. Quædam ergo nobis canonica eſſe poterunt, quæ illis non ſunt. RHET. Non tamen ex his, quæ ante Chriſtum Hebræa lingua ſcripta erant. CAM. Potentior'ne Hebræorum, quàm Apoſtolorum eccleſia fuit, ut illis canonicos libros facere uel non facere licuerit, Apoſtolorum uerò Eccleſiæ non item? RHET. Abſit ut hoc dicam: atqui nil ueteris teſtamenti ab Eccleſia recipi poſſe, quod Dei digito Iſraelitarum tempore non fuerit ſcriptum, mordicus contendo.† CAM. Reyciamus ergo hos, quos habemus Moſis libros, eò quòd illi, quos Dei digito ſcriptos eſſe conſtabat, flammis exuſti fuerunt.† RHET. Sat eſt ſpiritu ſancto dictante Heſdram eſſe locutum. CAM. Si iſthuc conſiderandum eſt, multo magis dicemus Eccleſiam chriſtianam, in qua Dei ſpiritus regnat, † nobis præcipere potuiſſe, ut libros hos tanquam canonicos haberemus. RHET. Spiritus certè ſanctus in Eccleſia regnabat, quando hos libros ad ædificationem plebis legi poſſe Eccleſia principio permiſit, non'ne? CAM. Ita eſt. RHET. Cur igitur ſpiritus ſancti huic

† Aug. de ciuit. Dei lib. 15. ca. 23.

† Hier. I Prouer. Salom.

† Exodi 31. d.

† Irenæus et oẽs.

† Matth. 12.

ſententiæ Romana Eccleſia contradicere non erubuit, quando ſanctos libros canonicos deinde facere conſtituit? CAM. Non quidem me latet, Cyprianum, cæteroſq; antiquos patres in tres ordines libros omnes fuiſſe partitos: hoc eſt, ut quidam canonici eſſent ab Iſraelitarum canone & noſtro approbati, ex quibus aſſertiones ueræ fidei conſtarent; in quibus magna pars librorum à te aceruata minimè continebatur. Quidam uerò Eccleſiaſtici dicerentur; hi nimirum, quos uos apocryphos iniuſte uocatis, quandoquidem, ſi propoſitio hæc uera eſt; omnis liber apocryphus extra canonē eſt, non continuò, ſi Origeni credimus, altera uera erit: Omne quod extra canonem eſt, apocryphum dici debet; † quandoquidē ſi Enoch liber fidedigno teſtimonio ad Eccleſiam ſic perueniret, ut falſitatis ſuſpectus non eſſet, licet in canone non ſcribatur, pro canonico haberetur. RHET. Dem hoc. CAM. Si huic ſententiæ ſubſcribas, eueſtigio Auguſtinus addet hos libros non ſolum canoni, ut in eccleſia legerentur, addere Eccleſiam potuiſſe, uerum etiam iubere, ne ſententias librorum horū, quas audiebant, repudiare liceret. † Sic enim et hi qui proximi Apoſtolis fuerunt, tractatores egregij, cum ſapientiam in teſtem afferebant, nil ſe adhibere niſi diuinum teſtimonium crediderūt, † reliquos autem libros apocryphos eſſe eodem Cypriano teſte iuſſerunt: qui ne in eccleſia paſſim legerentur, inhibuerunt, niſi quiſpiam non ad dogmatum ueritatem, ſed ad aurum è luto quærendum eos legere uellet, quo deinde iudicare potius de illis, q̄ eos ſequi quiret. Hæc Cypriani ætate facta ſunt, † non ne? RHET. Vera ais. CAM. Noſti quoq; non longe poſt concilium Carthaginenſe tertium, anno 417. in ſpiritu ſancto congregatum, omnes, quos tu enumeraſti libros in canone eccleſiæ ſcribi, ac tanquam canonicos haberi mandaſſe, præter tertium et quartum Heſdræ, quos in canone concludi noluit, præcipuè hoc argumento oſtendens, canonicos à cæteris non canonicis non caſu, ſed ratione tunc eſſe di-

† Orig. hom. 1. ſup cantica.

† Aug. de p̄deſt. ſanct. c. 14.

† Aug. vt ſupra.

† Cyprianus in ſymbolū Apoſtolorum.

ſtinctos. Quæ cum ita ſe habeant, quid impedimento Eccleſiæ catholicæ eſſe potuit, quin ipſius authoritate, quæ iudex legitimus eſt diſcernendi leproſum à mundo, cum comperiſſet nullam ſuſpicionem falſitatis in eis eſſe, cognouiſſetq́; librorum authores, illos codices in canone Eccleſiæ chriſtianæ aggregare potuerit, qui in canone Hebræorum non erant? Porro an Proteſtantibus poteſtatem hanc tribuerunt, ut dicant, nil in apocryphis libris, quod falſum non ſit, inueni? num hæc ratio patres mouit, ut illos ab Eccleſia eliminarent? Sanè non, quandoquidem & Paulus propterea apocrypha citabat, † quia mixtim ueritas inter multa falſa in eis continebatur, quòd ſi non omnino falſi, iam liquet quædam in eis inueniri poſſe, quæ ſi non habent canonicam authoritatem, habebant tamen canonicam ueritatem, † quam in his præſertim controuerſijs catholicæ Eccleſiæ hærentes ſequi deberetis, in quibus apertum ſcripturæ teſtimonium non habetis. Hinc ſanè factum eſt (Hieronymo teſte) ut hi libri ſancti ad ædificationem in Eccleſia legerentur, tametſi pro canonicis illo tempore non haberentur: † in quo à patrum commentarijs tunc differebant, quæ in eccleſia non legebantur, ſed tanq̃ ea, quæ Eccleſiæ fidem tutabantur, cum ueneratione detinebantur. At quid ſi darem minimè canonicos ſed ſanctos duntaxat illos libros adhuc eſſe; non'ne erubeſcere deberetis, cum hos ſanctos uiros pro controuerſijs noſtris decidendis afferimus, eos uos ſaltem ne iudices inter nos ſint, excludere contendatis? Num Turcam conſulemus, ſi neq; catholicam eccleſiam in iudicem admittitis, neq; Sinagogam ueſtram iudicem eſſe decet? non quidem aliud agere hoc eſt, q̃ in propria cauſa uelle iudicare, atq; mendacia ueſtra propria perfidia potius q̃ ſcripturæ teſtimonijs uelle determinare, dum omnes iudices, quantumlibet ſanctos, ſuſpectos habetis: quod non mirum. Siquidem & Martinus antiquorum hæreticorum æmulator, id principio ſibi uendicauit, quod omnes hære-

¶ Stare iſta ſimul, ut lib. apocryphus ſit, et nihilominus veras Theologicas ſententias cōtineat.

† Vide Hier. in epiſt. ad Ephe. c. 5. ſuper verbis illis, ſurge qui dormis.

† Hier. ad lotam Aug. de ciuita. Dei lib. 15. c. 23. Orig. hom. 1. ſup. cantica.

¶ Differentia inter ſanctos libros, et commētaria Doctorum.

† In proœmio Prouer.

¶ Cur Hæretici nudæ ſcripturæ hærent.

*ſici obtinere perpetuò nitebantur: nempè ut poſthabitis commenta-
rijs omnibus, nudæ ſcripturæ ſubiecti eſſent: cuius interpretatio-
nem eam ob cauſam ſibi reſeruabant, ut Satanæ ſpiritu ducti, no-
uum potius ſymbolum, nouam dæmoniacam editionem promulga-
rent, quàm ueterem elucidarent. Hinc certè factum eſt, ut quidam
ex patribus ueſtris, non partem, ſed integrum uetus teſtamentum
negarent, † quidam magnam noui partem: quidam denique totum* † Aug. lib. 1. re-
negare uellent: quibus Martinus in faciem ſe reſtitiſſe inquit. † tract. c. 9.

¶ Lutherana obiectio circa varietatem canonicorum inter Carthaginēſe et Laodicēſe hoc loco excluditur.

RHET. *Quam poſſumus concilio Carthaginenſi fidem adhibere,* † Vide in dial. 1 de vera eccleſi. dei.
*in quo multi libri à concilio Laodicenſi excluſi, pro canonicis reci-
piuntur? aut enim unum, aut aliud, aut utrunque mentitur.* CAM.
*Num quia Spiritui ſancto, & Apoſtolis uiſum eſt gentibus præci-
pere, ut abſtinerent à contaminationibus ſimulacrorum, et fornica-
tione, & ſuffocato: proinde gentes mendacij Spiritum ſanctum &
Apoſtolos accuſare potuiſſent, quòd partem legis tanquam integrā
prius ſibi tradidiſſent?* RHET. *Minimè.* CAM. *Eodem itaq; mo-
do, nec uos Spiritum ſanctum accuſabitis, ſi non omnia ſimul ec-
cleſiæ pro lege dedit. Sic enim Abraham in dies profecit.* † *& ec-* † Gen. 12 uſque ad caput 23.
*cleſia quæ ſuo tempore, atq; Iſaac & Iacob, nomen Dei Iehouah
ignorabat, Moſis tempore intellexit.* † *Itidem & eccleſia, quæ cer-* † Exod. 6.
*to tempore epiſtolam ad Hebræos, & alteram Iacobi non recepe-
rat, alio accepit.* † *Et cum tria haberet uno tempore euangelia, qua-* † Hier. in argu. epi ad hebre.
tuor deinde poſt Ioannis euangelium ſuſcepit. † *Non quidem nouum
eſt ut eccleſia, quæ quaſi aurora conſurgens de die in diem auge-* † Vti paulò ante dictū c. 1. ſuit.
tur, † *etiam de ipſis Prophetis dubitauerit, conſilium à Domino quæ-* † Canti. 6. c.
*rens, quomodo ueros Prophetas cognoſceret, ſi quidem homines il-
li erant, qui & Spiritu ſancto loquente ſcribere poterant, & abſq;
eo etiam loqui, quos tunc Spiritu ſancto dictante eſſe locutos co-
gnouerunt, quando eis ſpiritus futura, quæ impleta ſunt, reuela-
uit, non ſufficiunt iſta? ueſtra confeſſione hoc ne negetis. Siqui-*

¶ Ratio quare hi libri q prius ab eccleſia tanq̄ canonici non habebantur, canonici deinde facti ſint.

dem

dem aliter ſentiendo, illam Martini chimæram in medium afferre non poſſetis, quippe quòd eius euangelium ſub ſcamno latuerit, lucidiusq; nunc ſit, quàm Apoſtolorum tempore fuerit, niſi hoc antecedens detis, quippe Eccleſiam paulatim edoceri poſſe. RHET. Vis uidere q̃ manifeſtum ſit conciliũ Carthaginenſe erraſſe? Expende rogo concilium illud quinq; libros Salomonis approbaſſe: qui quinq; eſſe non poſſunt, niſi cum Prouerbijs, Cantica & Eccleſiaſtes, Sapientia & Eccleſiaſticus quoq; connumerentur. CAM. Quid tum deinde? RHET. Quanquam liber ſapientiæ, an Salomonis eſſet, illo tempore dubitaretur, ſi quidem multi Ieſu Sirach eſſe contendebant: Eccleſiaſticum tamen, Ieſu Sirach fuiſſe apertiſſime conſtabat. CAM. Minimè concilium Carthoginenſe, aut Sapientiæ librum Ieſu Sirach abſtulit, ut illum Salomonis libris non iure aggregaret: aut Ieſu Sirach librum aufert, ut illum Salomoni dct. Sed quia propter magnam ſententiarum ſimilitudinem, ac ſcribendi ordinem, multi Salomonis illum eſſe contendebant, Eccleſia rem hanc quaſi digito oſtendens, libro Eccleſiaſtici, titulum Ieſu Sirach poſuit, alterum uerò Salomonis eſſe declarauit, & ambos in canone poni iuſſit, † quid mali fecit? RHET. Eam authoritatem Eccleſia Romana, & Concilia in ſuo nomine congregata his libris, ut canonici fierent, præſtare potuit, quam habebat: ergo nullam. CAM. Cur nullam? Eccleſiæ nanq; poteſtatem hanc eſſe, ut libros illos deligat, quibus in omni re chriſtiana dirimenda uti debeamus, paulò poſt ſacræ ſcripturæ teſtimonijs oſtendam. † Interim uerò patres omnes legite, à Clemente, Iuſtino, Areopagita, Tertulliano, & Irenæo, exordium ſumentes uſque ad nos: ut poſtq̃ eos legeritis, e veſtigio hos libros, ſiue quando ſancti habebantur, ſiue poſtquàm in canone recepti fuerunt, tanquam legem Dei ab eis eſſe citatos perſpicuò cernatis. Res quidem eſt, quæ ſpatio horæ unius oſtendi poteſt, locos quos citant in margine librorum ſcriptos legendo, ut

† Aug. de doct. chriſt. c. 8.

¶ Negāt ec cleſiæ authoritatem.

† De vera eccle. Dialogo 3.

deinde Hieronymi authoritate, quem uos in re hac ſequimini, ori ueſtro digitum imponatis. ipſi enim placuit, ſat eſſe authenticos illos libros, qui uel quotidie eccleſiarum lectione celebrantur, aut à patribus paſſim citantur, † & hoc quidem rectè, cum & hoc approbare ſit. Quæ cum ita ſe habeant, iam patet librum Machabæorum minimè apocryphum, ſed canonicum eſſe: qui, ſi canonicus non eſſet, ad huc eam ob cauſam, eorum quoq; mentem, qui illum canonicum eſſe negarent, ad credendum purgatorium mouere deberet, quia in controuerſijs uno uel alio modo explicandi ſcripturas, ſanctos uiros inter nos iudices eſſe decet. † In prolo. epiſt. ad hebræos.

CAPVT DVODECIMVM.

Ab Apoſtolorum tempore Eccleſia pro mortuis orauit, quod non feciſſet, ſi purgatorium non eſſet.

CAMERARIVS. PROTESTANS.

Argumẽt. 12. pro purgatorio.

NON *uis teſtimonio libri Machabæorum fidem adhibere teſtanti, iſraelitas pro defunctis & oraſſe, & eleemoſynas erogaſſe? Eccleſiæ apoſtolicæ crede, quæ ab ipſis Apoſtolis pro defunctis orauit.* PRO. *Qui huius rei teſtes fide digni ſunt?* CAM. *Dionyſius Areopagita Pauli diſcipulus:* † *Clemens, qui ſe hoc à Petro accepiſſe teſtatur præcipiente, ut pro defunctis oraret:* † *iſidorus, & Tertullianus,* † *Ambroſius,* † *Chryſoſtomus,* † *Hieronymus.* † *Auguſtinus in locis paulò poſt citandis, et poſt eos Græcorum eccleſia tota, quæ & ſi aliquo tempore de re hac diſputaſſet, perpetuò tamen pro defunctis orauit.* PRO. *Eccleſiam pro defunctis oraſſe non contradico, modo tu fatearis neq; uerbi Dei, neque exempli, quod ex ſacris literis aſſumatur, orationem hanc autho-*

† In lib. de reſurrectione carnis
† In lib. de ꝑpar. ad miſſam. pri. Cor. 3. et vbiq;
† In Ioan. homel. 84. alt. ho. 25
† Sup Ioan. vlt.

ritatem habere. CAM. *Petri martyris cauillatio hæc eſt, qui adeo authoritatē ſuam magnificit, ut cætera etiam Apoſtolorum authoritate demandata, prophana ſibi uiderentur.* PRO. Facilè quidem *mouentur homines quadam naturali charitate impulſi, & amore in defunctos, ut illis bene cupiant: & in aliquas preces pro eis erumpant: ſed affectio hæc uehementior, uidendum eſt ne fidei & iuſtæ pietati aduerſetur.* CAM. *Eò calamitatis Petrus martyr deuenit, ut tam de fide Apoſtolorum, q̄ totius catholicæ atque apoſtolicæ Eccleſiæ, ne factis inanem eam feciſſent, dubitauerit: ac charitatis Dei uice, humanam propoſuerit.* PRO. Propterea *ſic loquitur, quia illa cauſa, citra purgatorium, eſſe potuit, ut pro defunctis in Eccleſia preces fierent.* CAM. *Quænam hæc cauſa eſt?* PRO. N*oluerunt illi defunctorum nomen & memoriam facilè interire, ſed curarunt inter fideles eam, quàm diutiſſime ſeruari: deinde preces illæ eò ſpectabant, ut gratias Deo agerent, quòd defunctos illos ex hac miſera uita reuocauit.* CAM. O *ſingularem ſtultitiam, ut Eccleſia dicente, cum orat, Requiem æternam dona ei Domine, & lux perpetua luceat ei: Petrus martyr Eccleſiæ orationem, hunc in modum interpretetur. Sed ò quam infandum delirium, ut ipſe pater, qui pro filio preces effundit, humana charitate moueatur, ut dicat, Gratias tibi ago Domine, quia filium meum occidiſti, ne in miſerijs uitæ huius uitam duceret: & non potius ſuperna charitate motus lachrymis obſecrans requiem animæ filij ſui dari petat.* PRO. Non'ne *utrunq; Ambroſius faciebat?* CAM. *Vtiq; ſed memoriam ſanctorum pro gloria Dei habendam eſſe aſſerebat, ſimul & pro animabus, quæ in purgatorio erant, perpetuò orabat. Sat quidem mihi eſt, uos ingenuè hoc confiteri, nempe Eccleſiam omni tempore pro defunctis oraſſe, quemadmodum poſt Clementem, Dionyſium, & alios, quos dudum aceruaui, Tertullianus, Origenes, Athanaſius, Ambroſius, Epiphanius, &*

Damaſcenus, Gregorius Niſſenus, Theodoretus, Chryſoſtomus, Hieronymus, Auguſtinus, Paulinus, Gregorius Papa primus, Iſidorus, Beda, Aimo, Anſelmus, & poſt hos ſcholaſtici omnes teſtantur. Non quidem uobis ad conſuetum aſylum confugere hac in re permittitur, ut dicatis, homines iſti ſunt ſcripturam interpretantes: nolumus eorum peruerſas opiniones ſequi: nam de ipſa eccleſiæ conſuetudine probanda hic agitur, quam probare per eos homines neceſſe eſt, qui omni exceptione maiores ſunt. Ecce noſtros teſtes iam uides, qui clara uoce pro requie animarum, quæ in purgatorio ſunt, eccleſiam orare teſtantur. Suos teſtes Petrus martyr producat, qui aliam ob cauſam ſuo ex capite paulò antè excerptam, Eccleſiam oraſſe teſtimonium dent. Hoc certe ſolo argumento, ſi nulla ſcriptura diceret, purgatorium ignem eſſe, purgatoriũ crederem. O petra duriſſima, cur dum ſcribendo, concionando, & ratiocinando purgatorium nõ dari palam omnibus perſuadere dolo conaris, hoc ſaltem nõ dicis, ſcitote fratres omnem controuerſiam, quæ inter nos & eccleſiam Romanam de ipſo Purgatorio eſt, hoc uno ſaltem argumento ceſſare, quia Eccleſia pro his, qui ſunt in purgatorio, ab Apoſtolorum tempore perpetuò orauit, eleemoſynas

Campanæ. elargita eſt, & alia ſupererogationis opera impendit. PRO. Illium ſaltem Campanarum ſtrepitum te damnaturum non dubito, qui nil mortuis prodeſſe poteſt, ſed uiuentibus clericis; ut ſolita auaritia utentes, non purgatorium, ſed pagatorium defendant. CAM. Neminem Lutheranorum præſertim idiotarum uidi, qui hæc obſcœnia uerba ſatis prompta cum riſu in ore non habeat: non'ne pagatorio opus eſt, ut eis ſtipendia ſoluantur, quibus pulſandi campanas cura eſt? PRO. An'ne, ut hæc campana decem ſolutis libris, illa uiginti pulſentur? Num ut pro campana maioris eccleſiæ centum libræ penſitentur? Num ut pro una hora decem, pro tribus triginta? uti Lutetiæ fit. CAM. O uos miſeros, qui his nænijs animas

ueſtras perdere nitimini, non'ne tempus & pecuniam diuiſionem recipere debere iuriſcõſultis placuit? non'ne Eccleſia, quæ has exa-ctiones introduci prohibet, conſuetudine introductas approbat, ut clericis, qui huic officio ſeruiunt, canonicam portionem, unde ui-uant, habeant? † c. certificari extra de ſepul. † *non quidem ſacerdotibus ueteris teſtamenti, uel Apoſtolis hoc interdictum fuit, quin potius permiſſum, ut qui altari ſeruiunt, de altari uiuere debeant.* † 1. Cor. c. 9. † PRO. *Quid mortuis prodeſt?* CAM. *In primis, ut ſi qui campanas audiunt, hoc ſigno ſecundum Eccleſiæ fidem eos, pro quibus pulſantur, defunctos eſſe intelligãt, intelligendoq; quanto diutius campanarum ſonum audiunt, tanto maiori cum charitate pro defuncto ad orandũ incitentur: hoc enim tam honori defuncti, quàm ſaluti animæ eius conducit. Deinde ut quomodo uiuentes, ne ipſi & corpus quod infertur, iniuria affi-ciantur, patres imitando, qui magna pompa in funeribus defun-ctorum utebantur; ipſi quoq; ex campanis & exequijs, quandam animi conſolationem ſentiant, omnia in Dei gloriam dirigentes.*

CAPVT XIII.

Alio argumento purgatorium ex ſcriptura probatur.

CAMERARIVS. PROTESTANS.

A*IS tu Abraham, Iſaac, & Iacob cæteroſq; pa-tres noſtros in uirtute paſſionis Chriſti redem-ptos eſſe?* PRO. *Aio.* CAM. *Ieſum ſpoliaſſe Limbum, ipſumq; clauſiſſe?* PRO. *Aio.* CAM. *Pœnam'ne illi in limbo manentes aliquo modo ſentiebant?* PRO. *Dilationis duntaxat gloriæ dolorem ſentiebant, non autem pœnæ ſenſibilis pro peccato.* CAM. *Quo in loco mane-bat anima Lazari, anteq; reſurrexiſſet?* PRO. *Hoc ego ignoro.* CAM. *Non quidem in cœlo erat: ſi quidem Chriſtus poſt reſur-*

rectionem cœlos aperuit.† non in inferno, ubi nulla erat redemptio: ergo in purgatorio igne erat. PRO. Ego uerò in limbo fuiſſe dico. CAM. Quis tibi hoc reuelauit, eundem ignem, in quo peccatorũ pœnas penſitamus illo tẽpore non fuiſſe? PRO. Quis tibi fuiſſe? CAM. Quoniam nemo eſt, qui purgatorium poſtea cœpiſſe dicat, nec deterioris conditionis baptizatos eſſe fateri debemus, illis, qui ante aduentum Chriſti poſt circuncisionẽ peccabant: utriq; ſanè in uita pœnitentiæ donum obtinuerunt, utriq; ex æquo pœnas dederunt. PRO. Qui erant, qui in limbo manebant? CAM. Illi, qui pœnam peccatorũ iam remiſſorum, ſoluere non obligabantur. Vis manu tangere Lazarum in limbo non manſiſſe? PRO. Hoc maximè opto. CAM. Si Lazarus in limbo manebat, in quo non ſolum nullum dolorem pro peccatis patiebatur, uerũ etiam ob ſpem gloriæ futuræ ualde gaudebat, cur Ieſus non modo pro Lazaro orauit, ſed etiam lachrymatus eſt? num fruſtra? PRO. Peccatorem in perſona Lazari intelligimus, qui Ieſu orationibus & lachrymis reſurgit. CAM. Num ſolius Lazari Deus? PRO. Omnium reſurrectionẽ præſignauit. CAM. Typus igitur fuit lachrymarum, quas in eccleſia Dei pro mortuis orando iuſti effunderent, ut eorum oratione et lachrymis, in paſſione & lachrymis Chriſti peccatores mortui à pœnis ſpiritualiter reſurgẽtes, uitam æternam apprehenderent. PRO. Non'ne in uita Chriſti poterãt orare, ut à purgatorio ignẽ ſoluti in limbũ intrarent? CAM. Pro paucis Ieſus oraſſet, et non pro tota eccleſia ſua. PRO. Quid ſi ita eſſet? CAM. Purgatorium ignem dari tu confiteris. PRO Dicere poſſem etiam illud Chriſti paſſione extinctum eſſe. CAM. Idcirco limbum Ieſus clauſit, ut oſtenderet nullum deinde impedimentum ſupereſſe, quin hi, qui culpa & pœna carebant, in paradiſum intrarent; non autem ut clauſo limbo ſtatim ignem purgatorij extingueret, diuerſæ nanq; manſiones erant, longe inter ſe differentes: nec orthodoxi uiri teſtimonium aliquod hoc teſtantis legimus, ut

† Act. c. 1.

purgatorium ignem oblitterauerit: contrarium autem ut ſtet, multis ſacræ ſcripturæ teſtimonijs probauimus.

CAPVT XIIII.

Proteſtantium cauillatio, qua purgatorium negare nituntur.

PROTESTANS. CAMERARIVS.

Hæc Salomonis uerba ſunt [mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas] id eſt ſupra dorſum pauperum, [quia poſt tempora multa] hoc eſt poſtq; morieris [inuenies illum] quaſi dicat, nil præter hoc poſt mortem reperies: quandoquidem [ſi ceciderit lignum ad auſtrum] id eſt ſi poſt mortem, iudicium tuum in ſalutem erit; hac metaphora auſtri caliditatem loci oſtendens, ut per eam homines ardentiſſima charitate refertos, qui diem obierunt, cõmonſtret [aut ad aquilonem] † hac metaphora damnatos oſtendens, qui abſq; charitate frigidi diem functi ſunt. CAM. Quid tu ex his uerbis inferre uis? PRO. Duo hi loci ſunt. CAM. Sint duo. PRO. Audi rogo, quid ſtatim Salomon ſubiungit, [in quocunque loco ceciderit, ibi erit.] CAM. Maneat ita. PRO. Fruſtra ergo tertium locum purgatorij uos dari contenditis, qui nec in auſtro, id eſt cœlo, neq; in aquilone, id eſt perpetuo igne inferni ſtet. CAM. Ad auſtrum cadunt omnes hi, qui in purgatorium ignem intrant. PRO. Tres tu locos proponis, Salomon uerò duos. CAM. Pro uno hi duo à Salomone reputantur. PRO. Solus loqueris: nam de hoc in litera uerbum nullum. CAM. Sic eam intelligere neceſſe eſt. PRO. Quapropter? CAM. Ne dicamus ſanctos patres ueteris teſtamenti ad auſtrum non cecidiſſe, ante quam Chriſtus cœlos aperuiſſet. PRO. Limbum intrabant. CAM. Nulla limbi mentio in textu illo. PRO. Aliæ

Marginalia: Proteſtantiũ cauillationes. — † Eccle. 11.

ſcripturæ hoc ſupplent. CAM. Ad auſtrum ergo cadit, qui limbum intrat? PRO. omnino. CAM. Duo igitur loci diuerſi ſub metaphora auſtri, ut fateris, continentur. PRO. Maximè. CAM. Rectè ergo & purgatorium ſub uno metaphoræ huius loco ſimul contineri ego contendo, ſi quidem & purgatorium uia ad aquilonem eſt, uia item & limbus.

CAPVT XV.

Alia cauillatio, qua Proteſtantes purgatorium excludere conantur.

PROTESTANS. CAMERARIVS.

FATERIS tu eum duntaxat peccatorem purgatorio igne mundari, quem in uita peccaſſe pœnituit, non autem illos, qui obſtinati diē functi ſunt? CAM. ita eſt. PRO. Cur hoc aſſerere non erubeſcitis, Ezechiele dicente, ſi iniquus egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, omnium iniquitatum eius, quas operatus eſt, non recordabor? † CAM. Quis negat Deum culpæ omnium iniquitatum non recordari? De pœna nunc agimus, quæ remiſſa culpa penſitanda eſt. Non quidem litera dicit, uita uiuit, quaſi nil agendum ſuperſit, ſed uita uiuet, tempus futurum præſignans, quando conſumatis omnibus Domini mandatis, quæ ipſam pœnæ ſatisfactionem quoq; continent, mundus iam in paradiſum intrabit. Verborum Auguſtini memor eſto, cum ait, Multa enim mala uidentur ignoſci, & nullis ſupplicijs uindicari, ſed eorum pœna reſeruatur in poſterum. †

†Eccle. 18.

†Enchi. c. 66.

CAPVT

CAPVT XVI.

Proteſtantes, ut purgatorium eliminare poſſint, Salomonis uerba quædam, quæ eorum cauſam iuuare prima facie uidentur, in medium promunt, ſilentio prætereuntes ea, quæ ipſos condemnant.

PROTESTANS. CAMERARIVS.

Proteſtantiũ cauillationes

MORTVI *nihil nouerunt amplius (Salomon inquit) nec habent ultra mercedem, quia obliuioni tradita eſt memoria eorum. Amor quoq; & odium, & inuidiæ ſimul perierunt, nec habent partem in hoc ſeculo, et in opere, quod ſub cœlo geritur: quibus uerbis apertè ſuffragia uiuentium mortuis prodeſſe poſſe negat.* † *Eccl. c. 9.* CAM. *Quoniam inciuile eſt, lege tota non perſpecta de aliquo iudicare, præter ea quæ Hieronymus rectè dixit, meo ſenſu hoc Salomonis teſtimonium explicabo, ut omnibus explanatis, nullum in ſcriptura apertiorem locum ad probandum purgatorium inueniri poſſe lectores uideant.* PRO. *Perge.* CAM. *Literam principio diuidam in partes duas, quarum altera de iniuſtis hominibus loquitur uſq; ad uerba illa, uade ergo: altera de iuſtis.* PRO. *Rectè, progredere.* CAM. *Optans Salomon iuſti atq; iniuſti ſtatus eccleſiæ recenſere, ac ſingula, in quibus uel conueniunt, uel differunt, ſummatim oſtendere, perſonas impiorum præponit, qui ut malam uitam ſuam cõmendabilem reddant, hunc in modum loqui incipiunt, [Sunt iuſti atq; ſapientes, et opera eorum in manu Dei: & tamen neſcit homo utrum amore an odio dignus ſit, ſed omnia in futurum reſeruãtur incerta] quaſi dicat, Quis ergo gloriabitur in ſapientia ſua? Etenim non ſolũmodo peccatores, uerũ etiam ſapientes et iuſti incerti futuri exitus ſunt. [hoc eſt peſſimum inter omnia, quæ ſub ſole fiunt, quia eadem cunctis eueniunt] ut nudi naſcantur, nudi & intereant, incerti proprij ſtatus in uita, itidem & poſt mortem*

dum uiuunt utriq;, ſint. Rex ſanè & pauper, ſapiens, & indoctus, iuſtus & iniuſtus, quid futurum ſit, ignorant: quandò qui iuſtus fuit, ad iniuſtitiam conuertitur, peccator uerò ad pœnitentiam ſaltem in hora mortis adducitur [unde] non ſecus, ac ſi dicat. Cum itaque hæc ita ſe habeant, non deſinunt mali, qui iſthæc cogitant, hunc in modum loqui: Quid homini prodeſt à uitijs abſtinere, ſapientemq; ab omnibus haberi, ſi iuſti atq; iniuſti idem eſt finis, & nemo ſui exitus certus eſſe poteſt? Satius certè erit ut peccatis indulgeam. [unde & corda filiorum hominum implentur malitia] donec ſibi ipſis in peccatis complacent [& contemptu] cultus Dei atq; iuſtitiæ [in uita ſua] nolentes ſub incerta ſpe rectam uitam ducere [Et poſt hæc ad inferos deducentur] quo tempore qui in ſua impietate mortui ſunt, nihil poterũt operari. At quia multi erant et nunc ſunt, qui dicunt. Sine me nunc luxuriari: quis ſcit, an ſtante incertitudine iſta, ſaluus fiam? Huic tacitæ obiectioni Salomon occurrens ſubiunxit [Nemo eſt qui ſemper uiuat, & qui huius rei habeat fiduciam.] In uita igitur ſub hoc incerto ſtatu nos bene operari neceſſe eſt: ſiquidem homine mortuo, nil mereri poteſt: ad quod probandum addit, [melior eſt canis uiuus homine mortuo] ab ipſis animalibus exemplum ſumens, ut homini oſtendat in uita bene uiuendum eſſe, ut ſequitur [uiuẽtes enim ſciunt ſe eſſe morituros,] ut in uita bona opera agant, per quæ ſalutem aſſequi poſſint [mortui nil nouerunt amplius] meritorie agere, ne dicamus Epulonem in inferno neſciuiſſe Abraham & Lazarum, atq; ex diuerſo Abraham & Lazarum non nouiſſe Epulonem: itidem & animas, quæ in cœlo ſunt, uiuentium facta. [nec habent ultra mercedem] nam neq; hi, qui in cœlo ſunt, neque hi qui in purgatorio manent, neq; ad æternum ignem dãnati, propter ea, quæ poſt mortem agũt, mereri poſſunt, tametſi merita iuſti in uita, poſt mortem durent, ut pro alijs in cœlo manentes exaudiantur. ſimiliter hi, qui in purga-

torio ſunt, uiuorum merita eis ſuffragari poſſint: damnati autem neq; poſt mortem, neq; in uita ut poſt mortem mereantur: pro quibus damnatis, de quibus ſermo erat, non autem pro his, qui in igne Purgatorij manent, ut oſtendat neq; ea illis prodeſſe poſſe, quæ uiui poſt eorum mortem operantur, uerba ſequentia ſubiunxit [Amor quoq; & odium & inuidiæ ſimul pereunt, nec habent partem in hoc ſeculo, nec in opere, quod ſub ſole geritur.] PRO. Subſiſte paululum Camerari, donec uerba hæc, ut decet, trutinemus, quibus aperte oſtenditur, nil uiuentium facta mortuis prodeſſe. CAM. De his hominibus ſermo huc uſq; eſt, qui in peccatis ſuis abſq; pœnitentia diem functi ſunt: hi nanq; iuſtorum & ſapientum ſtatum conſiderantes, ut carni indulgeant, hactenus locuti ſunt: atq; illis Salomon reſponſum dat, eis opera, quæ ſub ſole fiunt, prodeſſe non poſſe, hoc certè & nos clara uoce fatemur, ut hi obliuioni dentur tanquam mortui à corde. PRO. Quo authore ab hac ſententia eos excipis, qui in uita pœnitentiæ donum obtinuerunt? CAM. Omnia teſtimonia à me hactenus citata hoc docent, ut dicamus, nil ſupererogationis opera iniuſtis, qui in ſua iniuſtitia mortui ſunt, Salomone teſte, prodeſſe. His ergo proſunt ea, quæ prodeſſe ſcripturæ oſtendunt, qui pœnitendo mandata ſeruarunt; quando non ſolum ille iuſtus eſt, qui non eſt peruerſus, ſed ille quoq;, qui pœnitentia comite ad Dominum eſt reuerſus.† Oſtendit quoq; hoc litera ipſa, quæ uſq; ad uerba illa, uade ergo; de iniuſtis loquitur, deinde uerò de hominibus iuſtis. PRO. Experiamur ſi placet, quid ipſis hominibus iuſtis Salomon loquatur. CAM. [Vade ergo (ipſe inquit) & comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio uinum tuum, quia Deo placent opera tua.] modo non ad modicum tempus ſed [omni tempore ſint ueſtimenta tua candida] quoniam ſcriptum eſt, Non niſi qui uſq; in finē perſeuerauit ſaluus erit. [& oleum] gratiæ Dei quo unctus es [de capite tuo non deficiat]

† Proſper i pſal. 118.

nam uti paulò poſt ſubiungit . Qui in uno peccauerit multa bona perdet. Verum quia homo ipſe iuſtus dicere ei poterat, num hoc ita intelligis, ut in mundo manens nulla uoluptate honeſtè frui poſſim? ſic reſpondet. [Perfruere uita cum uxore, quam diligis, cunctis diebus uitæ inſtabilitatis tuæ, qui dati ſunt tibi ſub ſole] idcirco inſtabilitatis, quia ſepties iuſtus quoq; cadit in die, & reſurgit, ſepties quoq; qui iuſtus eſt ad iniuſtitiam conuertitur, addens [omni tempore uanitatis tuæ] ſiquidem ſub ſole omnia uana [hæc enim] hominis iuſti. [pars eſt in uita] ut his omnibus potiaris [& in labore tuo quo labores ſub ſole] ut uitam æternam ſic uitam agendo poſſis promereri. Et idcirco omnibus loquor, ut unuſquiſque ea ratione uitam ducat, ut uitam æternam obtineat, & [quodcunq; facere poteſt manus tua, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quò tu properas] ſi nil egeris in uita. Hanc enim ob cauſam dixit. Quodcunq; facere poteſt manus tua, ut nil eorum, quæ poſt mortem prodeſſe poterunt, omittatur, inter quæ pœnitentia peccatorum connumeratur, efficiens ut uiuorum ſuffragia mortuis proſint, ſicut paulò ante probaui. Obſeruent pij lectores, obſecro, Salomonem iam dudum, cum homini in ſua iniuſtitia mortuo loquebatur, duo dixiſſe: nempe ut neque ipſe opus manuum ſuarum habeat, neq; patrem, qui ei prodeſſe poſſit: quin immo, ut nil, quod ſub ſole eſt, ei commune ſit. Hic autem dato conſilio, ut quodcunque opus, quod facere poteſt, faciat, hæc poſtrema in his, qui ſic operantur, tacet, belle oſtendens, & propria opera in uita facta, & ea quoque, quæ à parentibus & ab alijs iuſtis ſub ſole fierent, ſimul eis, qui in iuſtitia diem functi ſunt, prodeſſe. Ecce quod Salomon contra uos teſtatur.

CAPVT XXVII.

Cum Proteſtantes omni auxilio deſtitutos ſe eſſe conſpicerent, quo poſſent ulterius Purgatorium ignem negare, Auguſtinum de ipſo Purgatorio igne aliquando dubitaſſe falſo contendunt.

PROTESTANS. CAMERARIVS.

QVIS *in ſacra ſcriptura* Auguſtino *doctior?* CAM. *Nemo.* PRO. *Cur igitur* Auguſtino *non ſubſcribis dicenti hanc purgatorij quæſtionẽ diſputari poſſe?* † CAM. *Expedit ut principio uideamus utrum* Auguſtinus *purgatorium negauerit, an uerò illud ſtatuerit: quandoquidem ſi illud negauit, fruſtra cauſam inquiremus, quare dixerit quæſtionem hanc diſputari poſſe. Si uerò purgatorium ſtabiliuit, tunc ratio, cur diſputari poſſe hanc quæſtionem dixerit, ſedulo indaganda erit.* PRO. *Perge.* CAM. *Res perſpicua eſt; pluribus in locis* Auguſtinum *in ſuis commentarijs ſcripſiſſe, tam mediatoris ſacrificium, quàm uiuorum eleemoſynas, & orationes pro mortuis* Domino *offerri poſſe, talemq; traditionem à patribus eccleſiam habuiſſe:* † *quemadmodum* Clemens, Dionyſius, Damaſcenus, & Chriſoſtomus *teſtantur.* † Quis *enim* Auguſtinum *purgatorium negaſſe dicat, quando ipſe tria purgatoria conſtituit: primum uoluntarium pœnitentiæ in uita; alterum afflictionum, quas ſuſtinemus in uia, tertium ignis purgatorij poſt mortem.* † Ille *nanque eſt qui alio in loco dicit, alios in hac uita, alios poſt mortem; alios hic & ibi peccatorum pœnas ſoluere.* † Ille *inquam, qui integrum librum de cura habenda pro mortuis edidit: in quo omnes hortatur, ut preces pro defunctis cum* Eccleſia, *quæ perpetuò pro eis orat,* Domino *offerre non ceſſent.* Libros *denique retractationum* Auguſtini *legimus, in quibus hanc ſen-*

† Enchi. c. 69.

† Aug. in lib. 80 queſti. ad lucidũ q. ij. Enchi. c. 110. de ſanctis ſer. 4.

† Clem. ĩ epi. ad Iaco. Dionyſ. de eccl. hierar. ĩ. 2 pte c. 7. Damaſce. in ſer. de defunct. Chryſ. ad Philipp ſer. 3. in fine, et hom. 69. ad populũ Anthiochenũ.

† De ſanct. ſer. 4

† Lib. 21. de ciu. Dei c. 13

tentiam nunq; retractauit. PRO. Dabo ego Auguſtinum purgatorium ignem credidiſſe, modo tu fatearis idcirco Auguſtinum hanc quæſtionem diſputari poſſe dixiſſe; quia ſcriptura probari apertè non poterat; quod ſi dederis, Martini Lutheri opinionem illuſtrabis. CAM. Poſſem equidem unico reſponſo quæſtioni huic à te propoſitæ ſimul et Petro Martyri ſatisfacere, ſi dicere uellem haud quaquam mirandam rem eſſe, quædam principio commentariorum ſuorum Auguſtinum ignoraſſe, ſi quidem ipſe teſtatur ſcribendo ſe in Theologica ſcientia profeciſſe, † nec aliquo tempore dure acceſſiſſe ſe tanq; errantem hominem corripi, modo hæreticus nunquam eſſet, † ſed uerius dicam Auguſtini uerba ponderanda eſſe, qui minimè dicit, an purgatoriũ ſit dubitari poteſt: † aliter plane loquitur, ſcilicet ut diſputari poſſit. & hoc quidem duplici ratione; altera nimirum quia multa diſputamus quæ aliter denique credimus: altera ut Pauli exemplo, qui omnibus omnia factus eſt; ut omnes lucrifaceret, hac loquendi ratione effecit, ut diſcoli pertinaces ueritatem agnoſcerent, eamq; ob cauſam diſputari de hac re poſſe permiſit, illo uidelicet tempore, quo eccleſia adhuc lege in Concilio Florentino non demandauerat, ut unuſquiſq; purgatorium ignem & corde credere, & ore ſic eſſe confiteri deberet. Sperabat ſanè Auguſtinus paulatim poſſe eos corripere, qui ſi tunc aliter ſentiebant, errantes potius q; hæretici dici potuiſſent. At ſi poſtea de re hac interrogatus fuiſſet, tanq; hæreticos eos excluſiſſet, aliud cum ſit quempiam errare, aliud ſpreta Eccleſiæ catholicæ authoritate obſtinato corde aliquid credere. Primum enim corripit; alterum condemnat. † PRO. Quid ſi ab Eccleſia in reliquis non diſcederet? CAM. Adhuc ſi admonitus aliter ſentiret, hæreticus eſſet. PRO. Quo authore loqueris? CAM. Hieronymo, cuius uerba hæc ſunt: Quicunq; aliter ſcripturam intelligit, quàm ſenſus Spiritus ſancti efflagitat, à quo ſcripta eſt, licet ab Eccleſia non recea

† Aug. i lib. cõfe. de dono pſeue. c. 12. & 21.
† Epiſt. 162. Enchi. c. 21.
† Enchi. c. 69. e. 80.
† Aug. epiſt. 162 Enchi. c. 21.

† Hier. ad Gal. c.5.

† 24. q. III. c. maiores et Leo epi.

dat, hæreticus eſt, † putat nanq; homo hic duræ ceruicis eccleſiam in qua ſpiritus ſanctus manet, poſſe errare. Quo fit, ut poſt conciliorum decreta, cuiuſmodi homines tanquam hæretici condemnentur; † PRO. *Cur Apoſtoli in ſymbolo, in quo limbi meminerunt, purgatorium credendum eſſe non addiderunt?* CAM. *Ea in ſymbolo continentur, quæ aut occultum Trinitatis myſterium, aut uiſibile humanitatis filij, per quem in gloriam filiorum Dei acceſſum habemus, aut conſumationem eorum, quæ promiſſa erant, oſtendunt.* PRO. *Contendis ergo idcirco limbi eos meminiſſe, quia in ſcripturis ſanctis promiſſum erat per Chriſtum eſſe aperiendum: purgatorium uerò non item?* CAM. *Rectè.* PRO. *Non ſolum hoc Auguſtinus dixit, ut diſputari poſſit, uerum etiam ſub conditione locutus eſt, ſi datur: quod non dixiſſet, ſi purgatorium certo credidiſſet, adeo enim anceps in re hac erat, ut quid denique ſuſtinere uellet, ignoraret.* CAM. *Petri martyris cauillationes hæ ſunt.* PRO. *Quid tu ei reſpondes?* CAM. *Paulum quoq; ſic locutum eſſe reſpondebo, cum dixit, ſi tamen iuſtum eſt apud Deum retribuere retributionem. Et alibi Petrus, ſi nos hodie iudicamur in benefactis. de quibus minimè dubitabant, non quidem ſimpliciter dixit, dubitatur ſi detur, ſed diſputari poterit ſi datur. Paſſim planè Auguſtinus ubiq; hanc ſententiam confirmauit, quippe ut peccata minima, hoc eſt uenialia in hoc igne mundentur. Fatetur ergo purgatorium ignem dari.* PRO. *Non tamen pro ſolutione pœnæ mortalium peccatorum.* CAM. *Vbi tu legiſti Auguſtinum hoc dixiſſe?* PRO. *Quædam exprimendo, quæ purgantur, cætera negauit.* CAM. *Nil certè hoc Petri martyris conſequens ualet. Si tamen ſcire tu optas, cur uenialia exurantur, mortalia uerò non, hanc eſſe inter hæc differentiam animaduertere debes, nempe quia uenialia, quorum nulla pœnitentia præceſſit, in hoc igne purgantur, mortalia uerò pœnitentiam habeant pro culpa neceſſe eſt, ut*

deinde pœna in igne iſto poſſit ſolui. PRO. *Quis iſta teſtatur?* CAM. *Auguſtinus, cum ait, hi uerò qui temporalibus pœnis digna geſſerunt, per flumen igneum, & uada feruentibus globis horrenda tranſibunt. Quanta fuerit peccati materia: tanta & pertranſeundi mora: & quantum exegerit culpa, tantum ſibi ex homine uendicabit quædam flammæ rationabilis diſciplina.* † PRO. *Nil de mortalibus loquitur.* CAM. *Non'ne dixit, qui temporalibus pœnis digna geſſerunt?* PRO. *Potuit id quod tu de pœna mortalium contendis, exprimere.* CAM. *Audi quid idem Auguſtinus ſubiungit; Multi ſunt qui credunt, quòd ſi ſupra fundamentum Chriſti capitalia crimina ædificent; peccata ipſa per tranſitorium ignem poſſint purgari, & ipſi poſtea ad uitam æternam peruenire, contra quos paulò poſt ſequentia uerba ſubiungit. Quicunque enim aliqua de iſtis peccatis in ſe dominari cognouerit, niſi digne ſe emendauerit, & ſi habuerit ſpatium, longo tempore pœnitentiam egerit, & largas eleemoſynas non erogauerit, & à peccatis ipſis abſtinuerit, illo tranſitorio igne, de quo ait Apoſtolus, purgari non poterit, ſed æterna illum flamma ſine ullo remedio cruciabit.* † PRO. *Concludit ergo Auguſtinus, eum, qui ſe emendauit, & ſpatium habuit pœnitentiam agendi, nec fecit, non poſſe in hoc purgatorio igne pœnam peccatorum ſoluere.* CAM. *Abſit hoc Auguſtinum ſenſiſſe; ſed hæc idcirco copulauit, ut ſacramentum pœnitentiæ nobis neceſſarium eſſe oſtenderet, in quo & hæc ſatisfactio pœnæ complectitur, quam ſi quis cum poteſt, contemptui haberet, uerum ſacramentum pœnitentiæ non eſſet. Ipſe nanque Auguſtinus ſic ait: ſiue ergo in uita tantum homines iſta patiuntur: ſiue etiam poſt hanc uitam, non abhorret, quantum arbitror, à ratione ueritatis intellectus iſte.* † PRO. *Hæc Auguſtini doctrina, Petri martyris ſententia purgatorium excludit.* CAM. *Quo nam modo?* PRO. *Siue in uia, ſiue poſt mortem, alternatiua eſt.* CAM.

† De verb. apoſt. ſer. 32. dū declarat c. 4. ad Theſal.

† In ſerm. de ſanctis ſer. 4.

† Aug. ad Fra. in eremo ſer. 44. & 46.

Omnino.

Omnino. PRO. Vnicam ergo partem ſufficit eſſe ueram, nimi-rum ut credamus in hoc mundo purgatorium eſſe. CAM. Dolo, non autem craſſæ ignorantiæ hanc cauillationem adſcribam. Num de modo credendi Auguſtinus tractat; ut ſatis ſit hic uel ibi eſſe nos credere? Sanè non; immò potius an hic uel ibi pœna ſoluatur: de qua re interrogatus, aliquando hic, aliquando ibi, aliquando hic & ibi ſolui reſpondit. † Audiant latrantes quæſo, ut hunc do-lum effugere diſcant. Si enim dixeris mihi, ſi aut Romæ, aut Ve-netijs decem pro pœna delicti ſolueris, eſto liber, non'ne alternati-ua promiſſio hæc eſt? PRO. Omnino. CAM. Quid ſi Romæ ſol-uas? num propterea Venetiarum Vrbs eſſe deſinit? PRO Minimè. CAM. Et tamen Petrus martyr, quia Auguſtinus dicit, quòd ſiue hic ſoluam pœnā in uita, ſiue poſt mortem in purgatorio igne, liber & mundus ſum. Si ſoluero in uita, purgatorium poſt mortem da-ri ipſe negat. non'ne cachinnatione magna dignum hoc delirium eſt? Ecce quàm optime Auguſtinus uos condemnat. Nolite deinceps ſub Auguſtini pallio ueſtras nænias tegere. Græcorum perfidiam oculis proponite: ea item legite, quæ ad negandum purgatorium ignem in Concilio Florentino attulerunt: legendóq; eorum uanas chimæras obſeruate, ut deinde intra uosmetipſos dicatis, Deterio-ra certè ea, quæ nos conſideramus ſunt: ſapientiores nobis Græci fuerunt: qui ſi à Satana tentati ad tempus Eccleſiæ reſtiterunt, deinde in eodē Concilio, cui Beſſarion uir doctiſſimus interfuit, pali nodiam cecinerunt. PRO. Sat prata biberunt. Supereſt ut tibi di-cam, uale. CAM. Cum Geneuæ eris, ſaluere meo nomine Calui-num iube: eiq; quicquid hic actum eſt recenſe. Non quidem dubi-to quin correctione hos eſſe dignos iudicet, qui nobiſcum de re hac diſputare uolentes, nil præter quædam puerilia in medium at-tulerunt, cæteris uerò Proteſtantium Rabinis dic, me eos excu-ſatos habere, ſi perpetuò eam ob cauſam mordicus purgatorium

† Vt ſupra.

negabunt, quia ipſi nullam ſpem purgandi ſua peccata in igne illo habent. Veritati nanque dolo reſiſtunt: quod peccare in ſpiritum ſanctum eſt: cui obdurationem copularunt, ut neque in hoc neque in alio ſeculo remitti poſſit. Sic Deus eiuſmodi homines punit, ut dum ueritati credere nolunt, detur eis ut credant mendacio.

DIALOGVS SECVNDVS

CAPVT PRIMVM.

Quot purgatorij ſpecies ſint, & quibus in locis peccatorum pœna penſitetur.

GVLOCTA. CAMERARIVS.

CVM *iamdudum multas ſpecies* Purgatorij *te oſtenſurum ſpoponderis, age quæſo, ut tuo ex ore tam locos, q; tempora, & modos purgandi peccata, quorum culpa remiſſa iam eſt, paucis intelligam.* CAM. Purgatorium, *ubi* Primũ Purgatorium.
pœnas peccatorum abſq; ullo corporis dolore penſitamus, lauacrum regenerationis eſt: tunc enim quia in ſanguine Chriſti *ſummerſi,*
† Micheas 7. *(qui peccata noſtra in profundum maris proiecit,* †*) peccatis morimur, & ab omnibus maculis mundati in nouitate ſpiritus ſic reſurgimus, ut nouus homo regeneratus rectè dicere poſſit,* Baptiſma.
† Eſaiæ 53. Languores *noſtros ipſe tulit & dolores noſtros ipſe portauit.* † *nullo purgatorio igne pro præteritis peccatis opus habemus.* Si *quidem certo ſcimus tam culpam, q; pœnam ibi eſſe deletam.* GVLO. *Datur'ne modus ſoluendi pœnam eorum peccatorum, quæ poſt baptiſmum committuntur?* CAM. *Non abſq; corporis cruciatu hæ peccatorum pœnæ delentur; hinc ſanè multa purgatoria à* Domino *conſtituta ſunt.* GVLO. Perge, *ut reliqua audiamus.* CAM. Purgatorium Secũdũ Pur
ſecundum affligens mundus iſte eſt, in quo multifariam, multiſq; modis pœnam peccatorum ſoluimus. GVLO. *Age quæſo ut ſpeciatim ſingulos hos modos intelligam.* CAM. *Meminiſſe te auſtumo ab* Abele *uſq; in hunc diem paucos apertos homines, ſimplices, ingenuos, iuſtos, aut uiros bonos uiſos fuiſſe: uerſutos autem, obſcuros, atq; aſtutos innumeros.* GVLO. *Ita eſt.* CAM. *Scito igi-*

tur hominem homini propter iniuſtorum flagella purgatorium eſſe
poſſe, ſicuti Dauidi *euenit, & multis iuſtis ab impijs afflictis.*
GVLO. *Quid iſtud?* CAM. Hi *plane obſcuri homines, iuſtis, eos*
affligendo, pro purgatorio pœnæ peccatorum perpetuò fuerunt.
GVLO. *Omnibus?* CAM. V*tique.* GVLO. N*on quidem omnes ho-*
mines affliguntur. CAM. Neminem *iuſtum inueniri poſſe* Augu-
ſtinus cenſet, qui alterum malum hominem cum affligentem non
habeat. † GVLO. H*os cruciatus audiamus.* CAM. Quis *enarran-* † Aug. tom. 29.
Martyrium. *di finis?* GVLO. *Quædam ſaltem quaſi reliquorum exempla re-*
cenſe. CAM. Martyrium, *quando ab impijs iuſti occiduntur,*
principiò proponam, in quo non modò culpa, ſed pœna quoq; pec-
catorum remittitur, uti Stephani *hiſtoria docet, qui cœlos apertos*
uidit, & Ieſum *ſtantem à dextris patris: aliàs non uiſurus, niſi*
pœna quoque ei remiſſa fuiſſet. Latronis *item, qui ex ore* Domini
audiuit, Hodie *mecum eris in* Paradiſo, *nam ſcriptum eſt, nil co-*
inquinatum poſſe in cœlorum regnum intrare. † Secundo *uero lo-* † Apocal. 21.
Perſecutiões et cætera q̃ in hoc mũdo patimur. *co reliquas perſecutiones addam, quas in mundo patimur, ut de-*
leta culpa omnis pœnæ macula hac ratione auferatur. GVLO. Sa-
tis quidem cæteris prodeſſe reor, ut quas tu paſſus es afflictiones
recenſeas, efficies profectò, ut maiori cum patientia ſuas alij ſuſti-
neant. CAM. Aliorum, *qui me iuſtiores ſunt, cruciatus obſer-*
uent. GVLO. *Semel loquendo omnia narra.* CAM. Quis *eorum*
non miſereatur, qui dum diuites eſſe ſolerent, propterea quia iu-
ſtitiam ſectabantur, uxore, patria, amicis, filijs, dignitatibus, ac bo-
nis omnibus ſpoliati ſunt, & cum iniquis ab iniquis reputati? Fer-
reum'ne cor aliquod reperiri poterit, quod aduerſam fortunam ho-
minis, qui fodere neſciens, ac mendicare erubeſcens, & panem,
quem quæritat plerunq; cum fletu miſcere compellitur, non miſe-
retur? Quis *non lacbrymas effundere cogatur, ſi eorundem uxo-*
res diuites eò calamitatis ueniſſe conſpexerit, ut cum Thobiæ *uxo-*

re ad opus textrinum ſeſe conuertere coactæ ſint, itaq; de labore manuum ſuarum uictum, quem conſequi poßunt, referant? Porrò non'ne parentibus purgatorium eſt, cum turbato mortalitatis ordine filij in ipſa perſecutione ante patrē diem obeunt, et tamen ad Chriſtum conuerſi eum Iobe ſummiſſe dicunt, Dominus dedit, Dominus abſtulit: Si bona de manu eius accepimus, cur non & mala ſuſtinebimus? Quid de illis dicam, quos natura corde & uiribus fortes genuit, & tamen cum eos uiliſſimi quoq; homines compellunt, maximas iniurias Chriſti nomine perferunt? non'ne purgatorium hoc illis eſt? num diſcolis monachis, qui intra monaſterij parietes ſe continere nolunt, purgatorium domus illa eſt, cum exeundi poteſtas à prudentibus Prælatis eis aufertur? Non'ne contrà, uita diſcolorū fratrum, pijs purgatorium eſt, dum quibuſdam dæmoniacis inſidijs pias religioſorum mentes tribulationibus, quas parant, à conſueta pace ſic abducunt, ut eos plerunq; tædeat uiuere. non'ne in iſtis ſententiam illam Auguſtini ueracē eſſe manu attrectamus, cum ait, neq; peiores homines ipſis malis monachis, neq; meliores ipſis pijs monachis ſe in mundo uidiſſe? Num cæteris anachoretis, ſicut et Hieronymo, purgatorium eſt, quando opiparis apparatibus neglectis, panem, aquam, caricas, & herbas, dapes ſibi eſſe eligunt: ac pro lecto eburno herbis, & frondibus ſtramēta ſibi inculta ſuper terram faciunt? Num inſuper & alijs qui Hieronymum imitantes, modico ſomno contenti, reliquum diei tempus quod ſupereſt, aut orationi, aut ſacrarum literarum ſtudijs, non eam ob cauſam impendunt, ut docti apud homines habeantur, ſed potius ut diſputando atq; ſcribendo, ſi qua eis à Domino reuelata ſunt, fratribus ob chriſtianam pietatem communicare poſſint? non'ne acerrimum purgatorium, ſi ſpreto maximo podagræ cruciatu, qui uoces, lachrymasq; ſimul emittere eos plerunque compellit, ſummis uigilijs perenniq; ſtudio, magna cum animi alacritate, his in rebus ſuam uoluntatem

occupant? Num pijs mulieribus immorigerati uiri, filiorumq́; generatio atque educatio, purgatorium non ſunt, ut hac ratione uitam ducentes, per fidem & partum ſaluæ fiant? † *Num ruſticis purgatorium non erit, dum fodiendo uix ſibi & uxoribus, ac filijs panem quæritare poſſunt: illum deniq; ſi habeant, aut milites, aut hi qui deteriores ipſis militibus ſunt, ab eorum faucibus ui illum eripiunt? Non'ne pro his rectè ſcriptum eſt: homines & iumenta ſaluabis domine?* † *Quid deniq; dicam? omnem animi immenſum dolorem, ſi in Chriſtum referatur, purgatorium tale eſſe, quale martyrium ſanguine fuſo eſt. Sic enim acutus gladius Mariæ pertranſiuit animam.*† *His ſummam peccatorum contritionem addo, ut contritio illa uehementiſſima, mundi huius purgatorium ſit. Dominus nanq; dixit, Remittuntur ei peccata multa, quoniã dilexit multum.*† GVLO. *Quid ſi Magdalenæ dolor non adſit, ut multum doleat, doleat tamen ſæpe?* CAM. *Scis Guloſta, ſola contritione nobis culpam peccatorum hoc modo remitti, ut æterna in temporalem cõmutetur, ſicut ſcriptum eſt, Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* † *pœna uerò, quæ contritione non adeo magna, adhuc remiſſa non eſt, clauium uirtute à ſacerdote, qui confitentis peccata audit, ex parte remittitur. Ita quidẽ ut ſæpe confitendo omnis pœna remittatur.*† GVLO. Erit *igitur abſolutio ipſa, quæ à Sacerdote fit, purgatorij ſpes una.* CAM. Omnino. GVLO. Quid *ſi corde contrito poſt confeſſionem ſæpe eum peccaſſe doleat?* CAM. Si *prima contritio, culpam et pœnam æternam in temporalem pœnam commutari obtinuit, ne fruſtra ſæpe conteratur, pœnæ temporalis pro menſura contritionis, remiſſionem obtinebit.*† *Enarrauerim hæc pauca, ut horum exemplo cætera cognoſcantur, quibus in hoc mundo pœnam peccatorum ſoluimus, ut mundati ab omnibus in regnum cœlorum intremus.* GVLO. Non'ne *pro martyrio, in mundo iſto, conflagrationis ignis*

[Margin notes: † 1. Thimo. c. 2. — † Pſal. 35. — Contritio. — † Luc. 2. — † Luc. 7. — *Abſolutio ſacerdotis.* — † Pſal. 38. — † Tho. in opuſc. in explanatiõe orat. dominice in qnta petitiõe — † Dixi in dial. 1. c. 1. — ¶ *Ignis cõflagrationis*]

erit his qui illis flammis exurentur? CAM. Quomodo martyrium fidelibus pœnitentibus purgatorium eſt, eodem modo ignis ille pijs hominibus, qui ſigna proximi ignis præuidentes, conſtanti animo Domino adiuuante ad ſuſtinendum illum corda præparabunt, purgatorium eſſe poterit. Tertium Purgatorium poſt mortem, ignis inferni eſt, prope limbum exiſtentis, de quo in primo Dialogo fuſiſſime locuti ſumus. GVLO. Eſt'ne illorum opinio uera, quibus placet præter hunc inferni ignem, multa loca à Domino eſſe conſtituta, in quibus animæ fidelium peccatorũ pœnam penſitent? CAM. Gregorius Papa primus Dei prouidentiam contemplans, hanc hiſtoriam narrat; cuidam nimirum presbytero, qui balneis uti conſueuerat, hoc accidiſſe, ut dum balneario crebrò magna cum charitate ſibi ſeruienti ex obſonijs, quæ attulerat, gratificari uellet: ille reſpondit, mihi iſta quare das pater? iſte panis ſanctus eſt: ego hunc manducare non poſſum. Ego enim, quem uides: huius loci Dominus aliquando fui: ſed culpis meis hic deputatus ſum. Si autẽ mihi præſtare uis, omnipotenti Deo pro me offer hunc panem, ut pro peccatis meis intercedat. Et tunc te auditum cognoſce, cum huc ad lauacrum ueneris, & me minimè repereris. † GVLO. Liber ille Gregorij non eſt. CAM. Quid ſi miraculum falsò enarratum eſſet. Num patrum noſtrorum authoritate id commonſtrari non poterit? GVLO. Quos tu authores habes? CAM. Hugone de ſancto Victore authore loquor, † Vincentio Gallo † & Thoma. † quibus placet animas à corpore ſegregatas, exire poſſe è locis ſuis, & apparere uiuis, eadem certè Dei permiſſio utrunq; facit. GVLO. Pœnam ignis illi ſentiunt? CAM. Quo enim modo Dæmones ubicunque ſint, perpetuò inferni pœnas ſentiunt, ita ut excũdo nullam quietem nanciſcantur: † eodem animæ quæ in iudicio condemnationis ad ſuſtinendum has pœnas ignis ad tempus iudicatæ ſunt, in quocunq; loco permanſerint, pœnas dant. GVLO. Damni pœna duntaxat

Purgato. inferni.

Loci extra ignẽ inferni in qbus aiæ purgantur.

† Greg. lib. dialo. 4. c. 55.

† 1. Cor. q. 4.

† In ſpeculo morali. q. 10. de pur.

† 4. ſent. diſt. 21 q. 1. ar. 1.

† Pri. q. 89. 8. ſecũdũ 4. diſt. 45. q. 1. ar. 1. & q. 3. o.

illa ignis purgatorij eſt ob carentiam uiſionis Dei, uel ſenſus quoq;, uti alij cenſent? CAM. Dominus quidem eſt, qui ignem illum fecit, iuſtiq; ut illorum flammis ad tempus urentibus, pœna peccatorum penſitetur, cuius ſenſum nemo cognouit. Auguſtinum tamen lege, qui teſtatur ita ignem noſtrum ſeſe ad ignem purgatorij habere, ſicut ignis depictus ad ignem uerum. † Cui Hugo ſubſcribit. † Hoc menti retine; hoc, dum concionaris, auditores tuos doce, ne deinceps in laqueos Lutheranorum incidant. GVLO. Qui laquei? CAM. Fatentur Lutherani duo purgatoria, alterum baptiſmi, alterum afflictionum, & tertium ignis inferni propterea negant, ut bona opera noſtra mortuis ſuffragari poſſe, ſimul negent. At hoc quare? niſi ut tanquam eccleſiæ Romanæ hoſtes pauperrimis presbyteris, ne de altari, cui ſeruiunt, uiuere poſſint, his nugis auferant? GVLO. Quid igitur prædicabo? CAM. Id eos credere oportere, nempe, ut quo modo primum purgatorium lauacri, ſecundum afflictionum non excludit; eodem baptiſmus, & mundi afflictiones, purgatorium ignem inferni non auferant: ut uel hic & non ibi, aut ibi & non hic, uel hic et ibi pœnam pœccatorū ſoluamus. † GVLO. Quid illud ibi & non hic? CAM. Paulò ante diximus, pœnitentia à ſacerdote iniuncta partem pœnæ peccatorum remitti, quam ſi aliqui ſoluere in hoc mundo nolunt, poſſunt ſacerdoti reſpondere, in purgatorio igne illam ſoluere uolumus. GVLO. Caietano tu ſubſcribis. CAM. Caſum ſe proponere Caietanus inquit, qui poſſibilis non eſt, ſi quidem nemo hanc pœnitentiam reſpuere poteſt, ut ſignum crucis ſemel in fronte ſignet. GVLO. Quid tu ſentis? CAM. Aut oneroſo ſacerdoti imputandum eſſe, ſi cum duram impoſuiſſet pœnam, audito reſponſo confitentis, nolit faciliorem ei præcipere, ſaltem ut crucis ſigno frontem ſignaret, ſicut Caietanus inquit. Satis cum ſit ut modicum paſſi, in infinita Chriſti paſſione ipſa pœnitentia uigoretur. † Aut delicato pœnitenti, qui negligat crucem in fronte

† Aug. i psal. 37.
† Mach. lib. 2. c. 12. & 1. Cor. cap. 3.
† De ciuit. Dei lib. 21. c. 13
† 1. Petri c. 5.

in fronte ſignare, ſuſpectus utiq; mihi eſſet, ne cum Lutheranis ſatisfactionis ſacramenti pœnitentiæ partem contemnat: tametſi in purgatorio igne illã ſe ſoluere uelle dicat. verum quia credendum eſt ei in actu confeſſionis, ſic ei reſponderem, frater, alium quære qui te abſoluat.

CAPVT SECVNDVM

Expedit ut hic pœnam peccatorum ſoluamus, ne grauiorem in purgatorio igne ſentiamus.

GVLOCTA. CAMERARIVS.

QVID *illis reſpondebo, qui animaduertentes purgatorium ignem ad tempus peccatores affligere, purgatorium ſimul & Eccleſiam irridentes, hunc in modum loquuntur: Non pertinet ad nos, quandiu moras habeamus, ſi tandem ad uitam æternã perrexerimus.* CAM. *Tamdiu argue, obſecra, increpa, donec ſequentia Auguſtini uerba auſcultent. Nemo hoc dicat fratres chariſſimi, quia ille purgatorius ignis durior eſt, quã quicquid poteſt in hoc ſeculo pœnarum uideri aut cogitari, aut ſentiri.*† GVLO. *Qui propter ignauiam nimis confidebant, his auditis quadam puſillanimitate ducti temere deſperabunt.* CAM. *Facile timore iſto perterriti lachrymas in uia emittere poterunt, quibus peccatorum maculas abluant, itaq; ſpem firmiſſimam, ne deinde flammis exurantur, habeant.* GVLO. *Num toto uitæ curſu plangere cogentur?* CAM. *Modicum plerunq; ſufficere Petrus teſtatur; ſic enim ipſe ait. Modicum nunc ſi oportet contriſtari in uarijs tentationibus, ut probatio fidei ueſtræ multo pretioſior ſit auro,*† *quod quidem aurũ, ut Paulus ait flammis purgatorij ignis non exuretur.*† *Multis nanque placuit, plus prodeſſe*

†De ciuit. Dei lib. 1. c. 13.

†1. Pet. c. 1

†1. Cor. 3.

lachrimam, quam pœnitens in uita emittit, decem annis purgatorij ignis,† *quo planè ſenſu uerba illa intelligenda ſunt.* Diem pro anno *dedi tibi.*† GVLO. *Quid cauſæ eſt ut* Deus *longiori tempore, diurioreq; pœna in igne purgatorio animas exurendas eſſe ſtatuerit?* CAM. *Facilè huius rei cauſam inueniet quiſquis ſpõte aliquid agere, obedientiamq; Domino præſtare longè maius opus eſſe animaduerterit, omni pœna, quam condemnati poſt mortem ſuſtinemus, quo tempore nil mereri, aut demereri quimus.* Obedientia *quidem urget, quam* Dominus *ab homine exigit, iuxta illud,* Nunc *cognoui quòd timeas* Deum, *quia obediſti uoci meæ.*† Hinc *certè prouenit, ut plus ille mereatur, qui iniunctam à ſacerdote pœnitentiam agit, altero qui ſponte hoc modo pœnam ſoluit.* GVLO. Expedit *ergo ut pœnitenti dicamus, fili, ecce à* Domino, *qui contritionem tuam inſpexit, æterna pœna in temporalem commutata eſt, & authoritate clauium meo myſterio, dum manum ſupra caput tuum impoſui, pars quoq; pœnæ à* Domino *tibi remiſſa eſt.* Atqui *ſcire te uolo, in purgatorio igne reliquam partem te ſoluere oportere, niſi in uita hoc agas, quemadmodum propheta* Dauid *egit, qui ſciens ſibi eſſe remiſſam, pro pœna* Domino *narrabat, peccatum coram ſe eſſe ſemper, non ut illius recordaretur, nil aliud agens, ſed potius, ut memor peccati eam ob cauſam perſæpe contereretur, quia contritio frequens, ut magna pars pœnæ remittatur, impetrat.* CAM. *Salubris admonitio hæc erit.* GVLO. *Quid ſi pœnitẽs reſiſtat?* CAM. A*bſque illius pœnitentiæ contemptu, dicere fas ei eſt, id quod uiuus præſtare non poſſum, poſt mortem in igne purgatorio ſoluam.* GVLO. Q*uandiu pro quolibet peccato flammæ purgatorij ignis peccatoris animam exurent?* CAM. I*ncertum hoc nobis eſſe* Auguſtinus *reſpondet, tu uerò* Doctores *lege; & conſideratis qualitatibus peccatorum, grauitateq; ſupplicij, quæ cum ipſa longitudine ſic compenſari ſolet, ut tempus breue iudicij pro mille annis*

† Ludulphus de vita chriſt. lib. 1.c.20.

† Ezech.4.

†Gen.22.

† Aug. ſer.4. de ſanc. et ſer.41.

reputetur, præſertim cum corpora quoque in illo igne ardebunt, † & his perlectis tibi ipſi reſponde. Hoc unum ego ſemper cogito, quod Bernardus dicere ſolebat, beatum ſe exiſtimare, ſi pro pœna ſuorum peccatorum uſque ad iudicij diem in purgatorio igne exuretur. GVLO. Eam fortaſſe ob cauſam Bernardus ſic loqutus eſt, quia pœnam damni hoc eſt carentiam uiſionis Dei in illo igne ſuſtinemus, non autem ſenſus. CAM. Auguſtinum ego ſequor dicentem, ita ignem noſtrum ſeſe ad ignem purgatorij habere, ſicut ignis depictus ad ignem noſtrum. †

† Dixi ſupra c. primo.

CAPVT TERTIVM.

Quæ populo de ipſo purgatorio igne prædicanda ſint.

GVLOCTA. CAMERARIVS.

QVID ex his, quæ ſcripſiſti, ijs qui me audient, communicaturus ſim, tuo ex ore nunc audire optarem. CAM. Dei ſpiritus tuo in ore loquetur. GVLO. Ita fore credo, interim tamen ſcire ex te uelim quid tu, Deo te totum committens ex his quæ ſcripſiſti, coram populo prædicares? CAM. Ea ſanè fratribus proponerem, quæ Dei ſpiritus mihi indigno peccatori reuelauit. GVLO. Quid diceres? CAM. Viri fratres, iam uidiſtis ueram Eccleſiam Dei, quam unam ſanctã catholicam, & apoſtolicã confitemur, Romanam eſſe, quæ palmites ſuos per totum orbem diſtendit: reliquas uerò, quæ ab Apoſtolorũ temporibus aliter ſenſerunt, q̃ Romana ſenſerit, ſectas, ac Satanæ ſynagogas fuiſſe. † Vidiſtis quoq; tam apoſtolos, q̃ eorundẽ apoſto-

† In noſtro libello de vera Eccleſia Dei.

lorum diſcipulos atq; patres omnes, quotquot à Chriſto uſq; in hũc diem fuerunt, Chriſti exemplo oraſſe, qui pro Lazaro mortuo fuſis lachrimis orauit. Videtis inſuper quot ſacræ ſcripturæ teſtimonijs hæc Eccleſiæ conſuetudo orandi pro mortuis fuerit comprobata, nullum item orthodoxum ſcriptorẽ inueniri, qui aliquando purgatorium negarit, omnes uerò illud confiteri. Sed quid præterea? nempe ut nec Martinus Lutherus illud auſus fuerit negare, ac deniq; doctiſſimos Græcos, qui aliquando illud negauerant, apertam palinodiam in Concilio Florentino ceciniſſe, ac perpetuo pro defunctis oraſſe. Ad hæc uos fideles Chriſtiani, qui ueritatem inquiritis, hoc aliud pro ipſo Purgatorio conſiderate. Cum enim quædam hæreſis orta fuiſſet, quippe animas ante corporum reſurrectionem in paradiſum intrare nõ poſſe, nec interim animas in purgatorio igne detrimentum aliquod pati; in Cyrillum hoc audientem, tantum dolorem irruiſſe ſcriptum eſt, ut tæderet eum amplius uiuere, Eccleſiá uero tribus diebus orationi et ieiunio intẽtam à Domino obtinuiſſe, ut Hieronymus mortuus iam, Euſebio eius diſcipulo manifeſte appareret, cui benigna confortatione eum alloquens dixit. In hac ſecta mortifera minime formida, cum iam ſibi finis imponẽdus erit. Cyrillo, cunctiſq; fratribus nuncia, ut die craſtina, iuxta præſepe Domini, ubi meum quieſcit corpus, omnes in unum conueniant, tam catholici, q̃; illius ſectæ uiri. Et tu trium hominum, qui in hac ſunt Vrbe hac nocte defuncti, cadauera inhumata in locum, in quo meũ eſt humatum corpus, facies deportari: ſuper quibus ſaccum, quo ipſe utebar, ponens, ſtatim uitæ priſtinæ redditi, hanc radicitus hæreſim extirpabunt. Quo audito, fiebat interea ab illius ſectæ cultoribus deriſui, credentibus fortaſſe quòd foret exinanita manus Domini. Euſebio tamen orante, ac dicente, Deus, cui nihil eſt impoſſibile, nunc preces tuorum exaudi fidelium; et ut tua, quam dediſti, fides intemerata, inuiolatáq; per ſecula maneat, ac etiam ho-

Argumentũ pro purgat.

rum error appareat, & per merita & interceſſiones glorioſi tui Hieronymi dilecti, introduc in hæc cadauera animas, quas de ipſis egredi uoluiſti. Qua quidem oratione finita, ſingulorum, ſacco, quo ſupra carnem glorioſus Hieronymus utebatur, tangens cadauer, protinus in id uitæ ſpiritum introduxit. Qui homines apertis oculis, omnibusq; uitæ ſignis oſtenſis ſunt perfectè reſuſcitati. Et cœperũt beatorum animarum gloriam et peccatorum pœnas tam purgatorij q; inferni omnibus nunciare. Populus uero tam fidelis, quàm ſectæ illius, immenſas laudes Deo retulerunt. † GVLO. Neſcio qua ratione his auditis Lutherani os audent aperire. CAM. Quanquam Eraſmus, qui omnium librorum Auguſtini cenſor eſſe uoluit, omnino taceat, quod magnum ueritatis ſignum eſt: non tamen proteſtantes reſpondere deſinunt, hanc epiſtolam ſuppoſitã eſſe. GVLO. Satis manifeſtam cauillationem hanc eſſe, tum ea ratione patet, quia falſitas niſi doceatur, minimè præſumenda eſt: tum etiam, quia epiſtola illa Cyrilli eſt ad Auguſtinum miſſa, qui ſtylum Cyrilli diu nouerat, & uitam Hieronymi enarrans ei fidem adhibuit. CAM. Non quidem ut Lutherani credant, laborandum tibi eſt: qui omnes hiſtorias etiam hiſtrionum, ſi eorum ſectæ faueant, & hiſtorias (etiam Ioſephi) ſi quæ illis aduerſantur, floccifaciunt. Sed ut illis prodeſſe poſſis conandum, qui ueritatem ſcire ſumma cum pietate optant. GVLO. Quid rectè credentibus poſt eorum mortem ſupererogationis opera, & ſacrificium altaris poſſe eorum animabus prodeſſe præter hæc dicam? CAM. Agite fratres obnixe rogo, ut dum uiuitis, uos ipſi peccata ueſtra eleemoſynis, ieiunijs, orationibus, & ſacrificio Euchariſtiæ redimatis, quando beatius eſt liberum exire, q; poſt uincula libertatem quærere. † Vos ipſi hæc agite, & uosmetipſos affligite, ſcientes quòd ſi conſilium hoc neglexeritis, Deum ipſum in uos animaduerſurum, ne forte, cum hanc ob cauſam cruciatus ſuſtinere neceſſe ſit, cum Iobe acclamantes

† Aug. epi. 206.

† Aug. Pſal. 95. ple. 2.

dicatis, Miſeremini mei, miſeremini, uos ſaltem amici mei. † Nam † Iob. 17.
ſcriptum eſt, Iuſtus ſperat in morte ſua. † non ut poſt mortem † Prouer. 14.
ſperet: ſi quidem tunc rem pro ſpe capit, ſed quia in uita ſic uixit,
ut mercedem poſt mortem ſperare queat, quemadmodum alio in lo
co ſcriptum eſt, Timenti Dominum bene erit in extremis, & in
die defenſionis ſuæ benedicetur.† GVLO. Quid ſi dicant. optamus † Eccl.c. 1.
quidem hoc agere, ſed humana fragilitate impediti, aliter uitã du-
cimus, q́ optamus. CAM. Ab illo ſapientiam petant, qui affluen-
ter omnibus in fide non exiſtentibus eam dat. † GVLO. Quid ſi † Iaco.c.1.
orantis culpa non detur? CAM. Omnium etiam occultorum pecca-
torum contritionem habeant, & Deo omnia committeutes, ſuſten-
tationes eius hic uel ibi, aut ibi & non hic, uel ibi & hic, ſicut Do-
mino placuerit, ſuſtinere parati ſint, † ſcientes raros eſſe illos, qui † Diximus ſæpe dialogo primo.
non ſuſtinent pœnas hic, ſed ſolum in futuro; interim tamen ne-
quando deſinant pro mortuis orare, ſed Ieſu Sirach conſilium ſe-
quantur, qui hunc in modum filium adhortabatur: fili produc la-
chrimas in mortuo, & quaſi dira paſſus incipe plorare: & ne de-
Argumentũ vltimum pro purgatorio
ſpicias ſepulturam illius.† & alio in loco, mortuo ne neges gratiã.† † Eccl. 38.
non quidem ut papæ adularentur, Ioſephus in libro Machabæorũ, † Eccl. 7.
Thobias & Ieſus Sirach iſta ſcripſerunt, ſicut Lutherani accla-
mant. GVLO. Quid ſi pro illis miſericordiæ huius opera fiant, qui
in cælo manent, ac noſtrorum bonorum proinde non egent, quia
ſummo bono fruuntur: quod ſummũ non eſſet, ſi aliquo opus habe-
rent: uel pro illis qui in inferno pœnas æternas dant? CAM. Si qui
propter incertitudinem ſtatus mortuorum putantes eos in purgato-
rio manere, in his miſerationibus ſeſe exercuerint, quanq́ illi in
inferno maneãt, ſuas cõſolationes hæc agendo, hi qui hæc agunt, in
primis ſentient; deinde pro ſe & alijs in purgatorio exiſtentibus
apud Dominum acceptæ erunt. Sic enim orationes noſtræ in ſinum † Aug. Enchi.c.
noſtrum plerunq́ cõuertuntur.† GVLO. Quid præter hæc? CAM. 109. et ſer. 32

Omnibus ſuadeas uolo, ut minime de purgatorio igne, fruſtra aerem uerberando, diſputare uelint, ſed potius librum hunc ad finem uſque legant, et deinde quid eis credendum ſit, intelligant. GVLO. *Poteris itaq; tu eleganti phraſi librum hunc excudere, ut tum rerum, tum ſermonis ſuauitate allecti, alacri animo illum legant.* CAM. *Quid mihi cum rethoribus? quid cum elegantia ſermonis? num grammatiſtis ſcribo? qui perinde uerba, contempta re, commendant, ac illi faciunt, qui dum alicuius mulieris pulchritudinem laudare uolunt, omnem laudem ornatui ueſtimentorum duntaxat tribuunt.* Non quidem res ſacræ Lenocinio Ciceroniano egent, nec *ſcribi poſſunt, quemadmodum in noſtro rhetore† multis argumentis apertè probauimus.* Legant igitur quotquot pij Lectores erunt, *cæteri contemnant, ac uidentes non uideant.* Scio enim multos uocatos, paucos uerò electos eſſe, animaduertant tamen interim qui catholici ſunt, duriorem hunc ignem fore omnibus pœnis, quæ in hoc mundo, aut uideri, aut cogitari poſſunt.†

†De vera eccle. Dei dialog. 2.

†Aug. in ſer. de ſanc ſer. 4.

FINIS.

Romæ apud Antonium Bladum Impreſſorem Cameralem. Anno M D LVII

ERRATA.

Fol. 2. pag. 2. ver. 10. rogo dele

Fol. 8. pag. 2. ver. 23. conſequuntur

Fol. 10. pag. 1. ver. 12. perſuadere
& pag. 2. ver. 1. cum duo

Fol. 18. ver. 2. hoc nobis

Fol. 34. pag. 2. ver. 6. & 7. & reſurgit itaq; ſepties quoq; quæ iniuſtus eſt gratia Dei ad iuſtitiam conuertitur.

Fol. 37. ver. 7. audiant lactantes

Fol. 43 pag. 2. ver. 15. ne quando lege nequaquam

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA ROMA